

Suvi Niemisalo & Elisa Vanhasalmi

MAAHANMUUTTAJANUORTEN KOKEMUKSIA HEINÄSALMIKODISSA

SAADUSTA TUESTA JA OHJAUKSESTA

**MAAHANMUUTTAJANUORTEN KOKEMUKSIA HEINÄSALMIKODISSA
SAADUSTA TUESTA JA OHJAUKSESTA**

Suvi Niemisalo & Elisa Vanhasalmi
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Suvi Niemisalo, Elisa Vanhasalmi
Opinnäytetyön nimi: Maahanmuuttajanuorten kokemuksia Heinäsalmikodissa saadusta tuesta ja ohjauksesta
Työn ohjaajat: Päivi Onkalo, Pirjo Ylikauma
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2011
Sivumäärä: 48 tekstisivua ja 11 liitesivua

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvailla maahanmuuttajataustaisten, lastensuojelun avohuollon tukitoimena sijoitettujen nuorten kokemuksia Heinäsalmikodissa saamastaan tuesta ja ohjauksesta. Tutkimuksen yhteistyökumppanina on Auta Lasta Ry, jonka ylläpitämä erityislastenkoti Oulun Hietasaarella sijaitseva Heinäsalmikoti on.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu lastensuojelun avohuollosta, maahanmuuttajanuorista sekä tuesta ja ohjauksesta. Tutkimus on fenomenologis-hermeneuttiseen ajatteluun pohjautuva laadullinen tapaustutkimus, jossa tiedonhankintamenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja aineisto analysoitiin teemoittelun avulla. Haastattelun teemat ja analyysin teemoittelu pohjautuivat molemmat sijoitusprosessin eri vaiheisiin: sijoitusvaiheen tukeen, tukeen ja ohjaukseen lastenkotiaikana ja itsenäistymisvaiheen tukeen.

Päätulostemme mukaan nuoret perehdyttiin ja tutustutettiin lastenkotiin hyvin ja ajan kanssa, he saivat toteuttaa kulttuuriaan ja vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin, myös omaohjaajien merkitys sijoituksen aikana oli suuri. Myös itsenäistymisvaiheessa nuoret kokivat saaneensa tukea ja apua aina tarvitessaan.

Maahanmuuttajanuorten lastenkotikasvatus tähtää heidän riittävään itsenäistymiseensä ja suomalaisen elämäntapaan sopeutumiseen eli käytännössä tavoitteena on, että nuoret kotoutuvat Suomeen lastenkotiprosessinsa aikana ja saivat tarpeeksi tukea elämässään etenemiseen.

Tulosten johtopäätöksinä voimme todeta, että nuoret kokivat saaneensa Heinäsalmikodista paljon apua, tukea ja eväitä tulevaan elämäänsä, mutta he olisivat kaivanneet enemmän ohjausta ja tukea lastenkotiin tulonsa alkuvaiheessa, joka oli vastaajille tullut sokkina.

Tutkimuksen pohjalta jatkotutkimusta voisi tehdä työntekijöiden kokemuksista ja haasteista maahanmuuttajien ohjaamisessa tai jatkaa nuorten elämässä selviytymisen ja elämänlaadun seuraamista lastenkotiajan päättymisen jälkeen.

Asiasanat: Lastensuojelun avohuolto, sijaishuolto, maahanmuuttajat, tuki, ohjaus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Authors: Suvi Niemisalo, Elisa Vanhasalmi

Title of thesis: Experiences of Immigrant Youth About the Guidance and Support Received in a Children's Home.

Supervisors: Päivi Onkalo, Pirjo Ylikauma

Term and year when the thesis was submitted: Fall term 2011

Number of pages: 48 pages and 11 appendix pages

BACKGROUND AND AIM: This thesis was commissioned by a special children's home, which is located in Oulu. The purpose of our thesis was to describe the experiences of immigrant youth about the guidance and support they received in a children's home.

METHOD: The theoretical framework consists of the knowledge of child welfare, community welfare, immigrant youth, support and guidance. This qualitative study was based on the phenomenological-hermeneutical approach. The study used thematic interviews as data procurement and the material was analyzed using themes. The interview themes and the themes of the analysis were both based on the phases of the placement process.

RESULTS AND CONCLUSION: The main result of this thesis showed that the interviewed immigrants felt mostly positive about their stay in the children's home. Their personal counselors were like a family to them and both of our informants said to have learned much from the employees. They only criticized the rules and the first phase of the placement process which they thought came as a shock to them.

DEVELOPMENT CONCLUSIONS: This thesis is a good basis for further research to interview the employees about their experiences in immigrant guidance or to survey the immigrants when they have grown-up about their capabilities to cope in life after their stay a children's home.

Keywords: Child welfare, community welfare, immigrant youth, support, guidance

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
ABSTRACT	4
1 JOHDANTO.....	7
2 MAAHANMUUTTAJANUORET HEINÄSALMIKODISSA.....	9
3 OHJAUS JA TUKI LASTENKODISSA.....	12
3.1 Sijointu vastaanottokeskuksesta Heinäsalmikotiin.....	12
3.2 Hoito ja kasvatus lastenkodissa	13
3.3 Itsenäistymiseen tukeminen	18
4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	20
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tehtävä	20
4.1.1 Tehtävän rajaust.....	20
4.1.2 Omat oppimistavoitteemme	20
4.2 Metodologiset lähtökohdat	21
4.3 Tutkimukseen osallistujat	22
4.4 Tutkimusmenetelmä	23
4.5 Aineiston keruu.....	23
4.6 Aineiston analyysi.....	25
4.7 Tutkimuksen luotettavuus.....	26
4.8 Tutkimuksen eettisyys	28
5 MAAHANMUUTTAJANUORTEN KOKEMUKSIA HEINÄSALMIKODISSA SAADUSTA TUESTA JA OHJAUKSESTA.....	30
5.1 Sijointuvaiheen tuki.....	30
Kokemuksia sijointuvaiheen tuesta.....	30
5.2 Tuki ja ohjaus lastenkodissa.....	31
Kokemuksia tuesta ja ohjauksesta itsensä toteuttamiseen lastenkodissa	31
Aikuisten läsnäolon merkitys	32
Kokemuksia vapaa-ajan vieton tuesta ja ohjauksesta	33
Tuen tarve arjessa.....	33
5.3 Itsenäistymiseen tukeminen	34
Kokemuksia itsenäistymisvaiheen tuesta	34

5.4 Maahanmuuttajanuorten kehittämis ehdotuksia Heinäsalmikodissa samaansa tukeen ja ohjaukseen	35
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	37
7 POHDINTA.....	41
LÄHTEET	44
LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Helander ja Mikkonen viittaavat vuonna 2002 Väestöliiton Väestöntutkimuslaitokselle tekemässään tutkimuksessa Mikkosen ja Alitolppa-Niitamon (2000) tutkimukseen, jonka mukaan 1990-luvulta 2000-luvun alkuun mennessä Suomeen on tullut noin 1250 ilman huoltajaa saapunutta alaikäistä turvapaikanhakijaa. Näistä lapsista noin 60 prosenttia oli somaleita, ja heidän lisäksi lapsia on tullut Suomeen esimerkiksi Afganistanista, entisen Jugoslavian alueilta ja Irakista. Tulijat ovat olleet kaikenikäisiä vauvoista teini-ikäisiin, mutta 14–17 –vuotiaita on kuitenkin ollut eniten. Ilman huoltajaa tulleiden lasten määrät ovat Suomessa olleet pieniä, mutta heidän osuutensa kaikista Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista oli 1990-luvulla korkeampi kuin monissa muissa Euroopan maissa, johtuen ainakin osaksi Suomen muita EU-maita liberaalimmasta perheenyhdistämishjelmasta. Vuoden 2010 tammi-elokuussa Suomesta haki turvapaikkaa 2 665 henkilöä, mikä on 31 prosenttia vähemmän kuin samalla ajanjaksolla vuonna 2009 (N=3847). Yksin tulleita alaikäisiä oli turvapaikanhakijoista tammi–elokuussa 195. Se on yli puolet vähemmän kuin tammi–elokuussa 2009, jolloin alaikäisiä hakijoita oli 419. (Maahanmuuttovirasto 2010.)

Opinnäytetyömme lähtöajatuksena meillä oli kiinnostus lastensuojelutyöhön ja mahdollisuus perehtyä aiheeseen jonkin lastenkodin tarpeeseen liittyvän aiheen kautta. Kysyimme oululaisesta Heinäsalmikodista heille tarpeellista ajankohtaista aihetta tutkimukseemme ja sieltä ehdotettiin että voisimme tutkia Heinäsalmikodissa sijoituksessa olleiden maahanmuuttajanuorten kokemuksia heille tarjotusta tuesta ja ohjauksesta.

Heinäsalmikodissa olleet maahanmuuttajanuoret ovat yksin ilman huoltajaa alaikäisenä Suomeen tulleita ja turvapaikan Suomesta saaneita maahanmuuttajia. Maahanmuuttaja-aihetta Heinäsalmikodista perusteltiin sillä, että heillä Heinäsalmikodissa maahanmuuttajalapsen ja -nuoren ovat työntekijöillekin uusi työalue, joten he voisivat hyötyä tutkimuksemme tuottamasta tiedosta näiden lasten ja nuorten kokemuksista. (Kukkonen 2011.) Lastenkotien henkilökunnalla ei ole välttämättä kokemusta ja koulutusta monikulttuurisuudesta ja maahanmuuttajalasten ja -nuorten kanssa toimimisesta, joten tutkimustulostemme avulla voidaan herättää kehittämisajatuksia vastaisuudessa Heinäsalmikotiin sijoitukseen tulevien maahanmuuttajien tukemiseksi parhaalla mahdollisella tavalla.

Lastenkotiin sijoitettujen maahanmuuttajalasten ja -nuorten kokemuksista ei ole Suomessa kovin paljon aiempaa tutkittua tietoa, joten tutkimuksellamme on myös yhteiskunnallisia perusteita. Maahanmuuttajat ovat Suomessa paljon yhteiskunnallista keskustelua herättävä ryhmä, ja tutkimuksellamme annamme puheenvuoron pienelle, mutta erityiselle maahanmuuttajajoukolle, kahdelle lastenkotiin sijoitetuille nuorelle.

Tutkimuksemme tavoitteena on yhteistyökumppanillemme saadun kokemustiedon ja kehitysehdotusten lisäksi kasvattaa omaa tietämystämme ja osaamistamme niin monikulttuurisuuden, yhteiskunnallisen analyysitaidon kuin yhteisöllisyydenkin osalta.

2 MAAHANMUUTTAJANUORET HEINÄSALMIKODISSA

Kun alaikäinen maahanmuuttajalapsi saapuu Suomeen yksin ilman huoltajaa, hän jättää kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen joko poliisille tai rajatarkastusviranomaiselle. Noin puolet ilman huoltajaa Suomeen tulleiden lasten turvapaikkahakemuksista jätetään Helsingin poliisille. Turvapaikkahakemuksen vastaanottava viranomainen pyytää hakijaa täyttämään Migrin, eli Maahanmuuttoviraston turvapaikkahakemuslomakkeen, kun henkilö ilmoittaa hakevansa turvapaikkaa. Alaikäisen turvapaikanhakijan, jolla ei yleensä ole matkustusasiakirjoja mukanaan, henkilötiedot kirjataan ylös heidän oman ilmoituksensa mukaan. Kirjattavia tietoja ovat esimerkiksi nimi, ikä, syntymävaltio, kansalaisuus, uskonto, kieli sekä perhetausta ja perheenjäsenet. Tämän lisäksi heiltä otetaan sormenjäljet. Turvapaikkahakemuksen vastaanoton jälkeen hakemus lähetetään käännettäväksi ja hakijalle annetaan tiedot turvapaikkamenettelystä sekä hakijan oikeuksista ja velvollisuuksista. Tarvittaessa viranomaisten on järjestettävä tulkki alaikäisen jättäessä hakemusta. Hakemuksen jättämisen jälkeen alaikäiselle ilman huoltajaa tullee turvapaikanhakijalle määrätään edustaja. (Parsons 2010, hakupäivä 10.3.2011.)

Henkilökohtaisen edustajan tulee tehtävässään pitää huolta lapsen edusta ottaen huomioon lapsen kansallinen, kielellinen, uskonnollinen ja sivistyksellinen tausta. Ennen kuin edustaja tekee päätöksen lapsen henkilöä tai varallisuutta koskevassa asiassa, hänen tulee keskustella asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Päätöstä tehdessään edustajan on kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteisiin ja toivomuksiin. Edustajan tehtäviin ei kuulu huolehtia lapsen välittömästä päivittäisestä hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta. (Finlex - Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 5:26§.)

Eri puolilla Suomea sijaitsee 29 vastaanottokeskusta, (Pakolaisneuvonta 2011, hakupäivä 18.4.2011) joissa työskentelee sosiaalityöntekijöitä, terveydenhoitajia, pakolaisohjaajia ja muita työntekijöitä. Keskukset vastaanottavat ilman huoltajaa maahan tulleet turvapaikanhakijat osana normaalia turvapaikanhakijoiden vastaanottoa. Vastaanottokeskusten yhteydessä toimii ryhmäkohteja, joihin alaikäisiä turvapaikanhakijoita voidaan aluksi majoittaa. Turvapaikanhakijoille järjestetään peruspalvelut turvapaikkahakemuksen käsittelyajaksi siinä vastaanottokeskuksessa, jonka kirjoilla hän on. Keskeisiä palveluita ovat majoitus, toimeentulon varmistaminen sekä välttämät-

tömät sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Keskukset järjestävät myös opinto- ja työtoimintaa ja peruskouluikäiset lapset sijoittuvat kunnan peruskouluihin. (Parsons 2010, hakupäivä 10.3.2011.)

Kansainvälisen suojelun perusteella oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen henkilöllisyyden, matkareitin ja maahantulon selvittää poliisi tai rajavartiolaitos. Tässä kuulustelussa tulee olla alaikäisen hakijan mukana hänen edustajansa ja tarvittaessa avustaja sekä tulkki, sekä joskus myös lapsen sosiaalityöntekijä. Kuulustelussa selvitetään hakijan henkilöllisyyttä ja kerätään henkilötiedot myös hänen perheenjäsenistään. Kuulustelun päätteeksi pöytäkirja tulkitaan hakijalle ja hän allekirjoittaa kuulustelupöytäkirjan. Kuulustelun jälkeen lapsen turvapaikkahakemus tutkitaan ja käsitellään Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttovirasto järjestää jälleen lapselle puhuttelun, jossa hänen edustajansa tulee olla läsnä. Puhuttelun jälkeen Maahanmuuttoviraston on tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan pyrittävä alaikäisen turvapaikanhakijan edun toteuttamiseksi jäljittämään hänen vanhempansa tai muu hänen huollostaan vastannut henkilö. Turvapaikkapäätöksen saaminen kestää yleensä kauan, mutta lasten turvapaikkapäätöksistä 90 % (N vuonna 2010=330) on myönteisiä. Kun turva-paikka on myönnetty, aloitetaan perheenyhdistämistoimet nuoren perheen saamiseksi Suomeen. Oleskeluluvan saaneet alaikäiset, lähinnä kouluikäiset ja sitä nuoremmat sijoitetaan kuntien ylläpitämiin perheryhmäkoteihin. Nuorille, 16–17 -vuotiaille oleskeluluvan saaneille tarjotaan majoituksena tukiasuntoja. (Parsons 2010, hakupäivä 10.3.2011.)

Heinäsalmit on 19-paikkainen erityislastenkoti, joka tarjoaa lastensuojelulain mukaisia sijais-, avo- ja jälkihuollon palveluja. Heinäsalmit on turvallinen paikka lapselle ja nuorelle kun kotona on vaikeaa, elämäntilanne on turvaton ja ahdistava, koulunkäynti ei onnistu tai läheiset ihmissuhteet ovat häiriintyneet. Nuorille annetaan osallistuvaa tukea kriisitilanteissa ja monipuolista vapaaajan toimintaa. Lasta ja nuorta tuetaan myös perus- ja ammatillisessa koulutuksessa. (Auta lasta ry 2010.) Heinäsalmitiin tulleet, turvapaikan Suomesta saaneet nuoret, on sijoitettu Heinäsalmeen lastensuojelun avohuollon tukitoimena, sillä he ovat olleet Suomen lakien mukaan alaikäisiä ja ilman huoltajaa maassa. Lastensuojelulaissa ”muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet” on määritelty siten, että sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä (tarvittaessa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen) lastensuojelun avohuollon tukitoimia muun muassa lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen. On myös tuettava lasta taloudellisesti ja koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä. (Finlex - Lastensuojelulaki 7:36§.)

Heinäsalmitkodilla on pihapiirissään harjoitteluasuntoja itsenäistyviä lastenkodin nuoria varten. Heinäsalmitkotiin tulevat maahanmuuttajanuoret on tarkoitus majoittaa näihin harjoitteluasuntoihin, mikäli niissä on tilaa. Heinäsalmitkodissa sijoitettuna olleita maahanmuuttajanuoria on tuettu erityisesti itsenäistymisessä ja koulunkäynnissä ja itsenäistymiseen liittyvä tuki on kohdistunut pääasiassa arkisten asioiden, kuten siivoamisen, rahankäytön, ruuanlaiton ja harrastustoiminnan tukemiseen. Maahanmuuttajanuoria on Heinäsalmitkodissa tuettu myös suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumisessa tutustuttamalla heitä suomalaiseen kulttuuriin sekä opettamalla heille asioiden hoitoa Suomessa, jotta he pystyisivät selviämään itsenäisesti Heinäsalmitkodista poismuuttamisen jälkeen. (Kukkonen 2011.) Oleskeluluvan saanut lapsi, joka täyttää 18 vuotta, jää täysikäistyessään vastaanottojärjestelmän ulkopuolelle, eikä nuorelle myöskään tarjota lastensuojelullisia tukipalveluluja. (Parsons 2010, hakupäivä 10.3.2011.)

3 OHJAUS JA TUKI LASTENKODISSA

Lastensuojelukasvatuksen tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaan (Sosiaaliportti 2009). Kasvatuksella pyritään antamaan lapselle turvallinen kasvuympäristö ja tukevia ihmissuhteita, jotta vaikeuksia kokenut lapsi voi jälleen iloita omasta olemassaolostaan ja kokea, että tuottaa muille iloa. Hyvä kiinnittyminen auttaa lasta myös irtautumaan, kun on sen aika. (Känkänen 2009, 235.) Lastenkotiin sijoitettujen maahanmuuttajanuorten kasvatuksella ja huolenpidolla tähdätään myös nuorten kotoutumisen tukemiseen. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä, jonka tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan säilyttäen samalla omaa kulttuuria ja kieltään. (Finlex - Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1:2§.)

3.1 Sijoitus vastaanottokeskuksesta Heinäsalmikotiin

Lastensuojelulain mukaan lapsen sijoituspaikan valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota sijoituksen perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Lisäksi tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta. (Finlex - Lastensuojelulaki 10:50§.) Sijoitusvaiheessa on tärkeää, että lapselle selitetään ikätasoisesti ja ymmärrettävästi sijoitukseen liittyviä käytännön asioita, ja että hänen kanssaan keskustellaan riittävästi sijoitukseen liittyvistä syistä. Lapsen tai nuoren kanssa on tärkeää käydä läpi tilanteen herättämiä tunteita ja selvittää, millä tavoin lasta ja hänen perhettään tuetaan vastaisuudessa. (Känkänen 2009, 235.)

Lapsen hyvä vastaanottaminen sijoituspaikkaan luo pohjaa sijoituksen onnistumiselle. Lasta vastaanottavilla työntekijöillä tulee olla riittävästi aikaa lapsen kanssa olemiseen. Toisaalta myös rauhoittavan hengähdystauon suominen on tärkeää, sillä lapsi tarvitsee muun tuen ohella tilaa kriisistä toipumiseen ja uuteen tilanteeseen totutteluun. Uusiin aikuisiin, lapsiin, uuteen elinympäristöön, uusiin käytänteisiin ja elämäntapoihin totuttelemisen vaatii lapselta melkoista sopeutumiskykyä. Lapsi tarvitsee aikaa lohdulle, läsnäololle ja toipumiselle, jotta turvallisuudentunne voi vahvistua. (Känkänen 2009, 235.) Turvallisuus on erittäin merkittävä asia lapsen yhteisöön liittymisen ja myös myöhemmän kehityksen kannalta ja aikuisella on tärkeä tehtävä uuden nuoren turvalli-

suudentunteen takaajana, jolloin yhteisöön liittyminen helpottuu. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 96–98.)

Yleensä Heinäsalmikotiin tuleva nuori käy tutustumassa taloon etukäteen. Kun nuori muuttaa lastenkotiin, hänelle on järjestetty oma huone mihin asettua. Nuorelle valitaan omaohjaaja, joka perehdyttää hänet Heinäsalmikodin tiloihin, päiväjärjestykseen ja käytänteisiin. Pikkuhiljaa nuorelle tulevat tutuksi myös talon muut asukkaat ja aikuiset. (Kukkonen 2011.) Kun kyseessä ovat maahanmuuttajanuoret, voi lastenkotiyhteisöön liittyminen olla erityisen haastavaa, koska heidän kulttuurinsa voi erota täysin suomalaisesta kulttuurista. Heidän voi siis olla vaikea ymmärtää ja hyväksyä lastenkodin toimintatapoja. Nuorten ja ohjaajien välistä kommunikointia voi vaikeuttaa myös kielimuuri.

Mikkonen (2001, 28) viittaa pro-gradu tutkimuksessaan Souranderin (1998) tutkimukseen kirjoittaessaan, että useat pakolaislapset, joilla on sotaan liittyviä traumoja tai kokemuksia poliittisesta vainosta, kärsivät post-traumaattisista stressioireista, masennuksesta sekä muista tunne-elämään ja käyttäytymiseen liittyvistä ongelmista. Vähiten tunneperäisestä stressistä ja ahdistuksesta kärsivät ne pakolaisnuoret, jotka ovat olleet pakomatalla tai sen jälkeen yhdessä perheen kanssa. Eniten stressistä, ahdistuneisuudesta ja levottomuudesta kärsivät ne nuoret, jotka olivat pakomatalla ja sen jälkeen erossa vanhemmistaan. Heillä oli myös vaikeampaa sopeutua uuteen maahan. Mielestämme maahanmuuttajanuorten omaohjaajalta ja muilta lastenkodin ohjaajilta sekä nuorelta itseltään vaaditaan aikaa ja kärsivällisyyttä asioiden käsittelyssä.

3.2 Hoito ja kasvatustapa lastenkodissa

Lastenkotia voidaan pitää perustellusti yhteisönä, sillä lastenkodissa on siihen kuuluvien ihmisten välillä pysyvä kasvotusten tapahtuva vuorovaikutus, jota säätelevät tietty päivittäinen ja viikoittainen rytmi sekä tietyt käyttäytymissäännöt ja normit. Yhteisöllisyys kehittää ja ylläpitää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ryhmäidentiteettiä. Lastenkotiyhteisössä merkitykset sisäistetään kokemusten kautta: normit, arvot ja asenteet ilmenevät ja sisäistyvät yhteisön jäsenille vuorovaikutustilanteissa. Erityisen tärkeää on, että lastenkoti välittää lapselle niitä asenteita, arvoja ja normeja, joita yleinen systemaattinen sosiaalisuus ja perheessä annettu kasvatustapa eivät ole jostain syystä voineet lapselle välittää. Lastenkodin tavoitteena on lapsen saaminen lastenkotiyhteisön jäseneksi eli kokemaan kuuluvuutta yhteisöön ja jakamaan yhteisön tärkeänä pitämät arvot. Lastenkotiyhteisön tehtävänä on pitää lapsesta huolta. Kasvatuksella ja hoidolla pyritään varmistamaan, että

lapsella on mahdollisuus tuntea kuuluvansa yhteisöön, harjoitella siinä vuorovaikutuksen ja elämisen taitoja sekä omaksua arvoja ja asenteita samaistumalla yhteisön jäseniin ja sisäistämällä kanssakäymisen muotoja. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 91.) Lastenkotiin sijoitetuille maahanmuuttajanuorille suomalaiseseen yhteiskuntaan kuuluvien normien, asenteiden ja arvojen sisäistäminen on erityisen tärkeää, sillä se edistää näiden nuorten kotoutumista Suomeen ja luo pohjaa nuorten itsenäiselle selviytymiselle suomalaisessa yhteiskunnassa tulevaisuudessa.

Lastenkotikasvatus sisältää paljon tavalliseen arkeen liittyvien asioiden ohjausta. Lastenkodin tehtävä on tarjota lapselle ravitsevaa ruokaa ja ohjata lasta ja nuorta terveellisiin ruokailutottumuksiin. Lapset vaetetetaan asianmukaisesti ja heidän puhtaudestaan ja terveydestään sekä riittävästä ulkoilusta ja liikunnasta huolehditaan. Lastenkodissa lapsille opetetaan taloudellisuutta ja ohjataan heitä rahankäytössä. Lasten ja nuorten sairaudet hoidetaan, ja ohjaajat tulevat tarvittaessa lapsen tueksi esimerkiksi lääkärikäynneille. (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 24.) Ilman huoltajaa tulleiden maahanmuuttajalasten- ja nuorten psykososiaalinen hyvinvointi on uhattuna. Traumot, sopeutumisesta aiheutuva stressi, pitkä turvapaikka- ja perheenyhdistämispäätösten odottaminen ja perhehuolet voivat aiheuttaa maahanmuuttajanuorille mielenterveyspalveluiden tarvetta. Tämän vuoksi laitosten työntekijöitä ja opettajia tulisi kouluttaa huomaamaan lasten ja nuorten psyykkiset ongelmat ja oireet ajoissa, jotta he pystyisivät tarpeen mukaan ohjaamaan nuoria ammattiauttajille. Asiantuntijoiden mukaan ennaltaehkäisevät toimenpiteet ovat erityisen tärkeitä maahanmuuttajanuorten kannalta, ja olisi hyvä, jos heillä olisi mahdollisuus saada psykologista tukea heti maahan saavuttuaan ennen kuin ongelmat patoutuvat ja kärjistyvät. (Helander & Mikkola 2002, 131–132.)

Lastensuojelun velvollisuus on toimia lapsen edun mukaisesti lasta koskeissa asioissa ja tilanteissa. Lapsen osallisuus tarkoittaa sitä, että lapsi voi itse olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa työtä, jota hänen etunsa turvaamiseksi tehdään. (Hotari & Oranen & Pösö 2009, 117.) Osallistumisen ja vastuunoton ja vastuunkannon opiskelu sekä demokraattisten pelisääntöjen sisäistäminen on mahdollista ryhmätilanteissa. Lapsi huomaa, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa yhteisön asioihin ja omiin asioihinsa rakentavan ryhmäkeskustelun kautta. Lapsi voi näissä tilanteissa oivaltaa, mitä vaikutuksia hänen toiminnallaan ja toimimatta jättämisellään on häneen itseensä ja yhteisön muihin jäseniin. Hän oppii ottamaan vastaan palautetta ja antamaan sitä yhteisön jäsenten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 116.) Yhteisöpalaverit, joissa lastenkodin nuorilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteisön asioihin tukevat omalta osaltaan maahanmuuttajanuorten kotoutumista, sillä nuoret saavat har-

joitella turvallisessa ympäristössä ottamaan kantaa ja vaikuttamaan itseään koskeviin asioihin. Mahdollisuus olla osallisena ja mukana asioiden käsittelyssä itselle merkittävässä yhteisöissä on ratkaisevaa ihmisen identiteetin kehityksen kannalta. (Hotari & Oranen & Pösö 2009, 117.) Heinäsalmikodissa järjestetään torstaisin iltapäiväkahvin aikaan nuortenpalaveri, johon kaikki nuoret osallistuvat, ja jossa on esillä nuoria koskevia asioita. Silloin nuorilla on mahdollisuus kertoa omista näkemyksistään ja ehdotuksistaan niin että kaikki ovat kuulolla. (Kukkonen 2011, keskustelu.)

Nuoruuden erityispiirteisiin kuuluu ystävien ja vertaisryhmien merkityksen korostuminen niin vapaa-ajan toimintojen kuin arvojen ja asenteiden muotoutumisen kannalta (Aaltonen & Heikkinen 2009, 173). Pakolaisnuorista tehtyjen tutkimusten mukaan sosiaaliset suhteet ja verkostot suomalaisten kanssa voivat edesauttaa ilman huoltajaa maahan tulleiden nuorten sopeutumista (Mikkonen 2001, 30.) Mikkonen (2001, 36) viittaa tutkimuksessaan Miia Myyryläisen (2001) tekemään selvitykseen ilman huoltajaa Suomeen tulleiden ryhmäkodissa asuneiden nuorten selviytymisestä ja sopeutumisesta itsenäiseen elämään. Myyryläisen mukaan sopeutumista edesauttoivat sosiaaliset kontaktit, ystäväperhe ja harrastukset. Kontaktit ovat oleellinen osa myös nuorten uuden identiteetin muotoutumisessa ja ystävyysuhteet suomalaisten nuorten kanssa edesauttoivat sopeutumisessa. Myyryläisen tutkimuksen mukaan nuorten oli kuitenkin usein vaikea löytää sellaisia ihmisiä, joihin he voivat luottaa, koska monet kärsivät turvattomuuden tunteesta. Nuorten oli hankala muodostaa sosiaalista verkostoaan yksin, jos sitä ei ollut täysi-ikäistymiseen mennessä muodostunut. Sen vuoksi onkin tärkeää, että nuoret saivat jo ryhmäkodissa asuessaan sellaisen tukiverkoston, joka kantoi itsenäisen elämän alkaessa. Kukkonen (2011, keskustelu) mukaan Heinäsalmikodin nuoria kannustetaan kaverisuhteiden ylläpitoon, ja ystävät ovat tervetulleita Heinäsalmikotiin kaikkina muina viikonpäivinä paitsi torstaisin, jolloin Heinäsalmessa on kotipäivä. Kavereiden vierailuista sovitaan ohjaajien kanssa etukäteen kuten myös Heinäsalmikodin nuorten muista menoista ja niiden kestoista, sillä ohjaajien pitää tietää missä nuoret liikkuvat ja koska he tulevat takaisin.

Jokaisella lapsella on oikeus pysyviin ja rakastaviin aikuisiin, jotka huolehtivat lapsen jokapäiväisestä hoivasta ja kehityksestä. Koska ilman huoltajaa maahan tulleilla lapsilla ja nuorilla omat vanhemmat eivät ole läsnä, on tärkeää, että heillä olisi Suomessa ainakin yksi läheinen aikuisuhde joko oman etnisen ryhmänsä aikuiseseen tai suomalaiseen aikuiseseen. Selvitäkseen tuskallista kokemuksista maahanmuuttajanuoret tarvitsevat suhteita aikuisiin, joihin he voivat luottaa ja jotka toimivat positiivisina roolimalleina. (Helander & Mikkola 2002, 130.) Myös lastenkotilapsia

tutkittaessa on todettu, että merkittävää lapsen kasvuun on suhde johonkin luotettavaan aikuiseseen. Lastenkodissa pyritään perheenomaiseen ympäristöön, ja usein lapsilla on yksi tai kaksi merkittävää hoitajaa, joihin he muodostavat tiiviin ja läheisen suhteen. (Tolonen 2009, 149.)

Yksi tärkeä lapsen tai nuoren yksilökohtaiseen ohjaukseen liittyvä menetelmä laitoshoidossa on omahoitajamenetelmä. Omahoitajamenetelmällä tarkoitetaan lapsen tai nuoren järjestelmällistä ja suunnitelmallista hoitamista ja kasvattamista laitoshoidossa. Omahoitajalla on tietyissä rajoissa vastuu lapsen tai nuoren hoitamisesta ja kasvattamisesta, mutta hän ei kuitenkaan työskentele yksin, vaan yhteistyössä työryhmän ja kyseisen lapsen hoidossa tarvitsemiensa asiantuntijoiden kanssa. Omahoitajuussuhteella tarkoitetaan puolestaan lapsen tai nuoren ja omahoitajan välistä suhdetta, eli sitä osaa omahoitajamenetelmästä, joka on pelkästään omahoitajan työtä. Omahoitajasuhde on henkilökohtainen tunnesuhde, joka on molemminpuolinen ja vastavuoroinen, ainutkertainen tunnesuhde nuoren ja aikuisen välillä. Aikuisen tehtävänä tässä suhteessa on tarjota huolenpitoa, turvallisuutta ja luotettavuutta. Omahoitajasuhde on myös ammatillinen tunnesuhde, jossa lapsen tai nuoren on mahdollista korjata niitä tunnekokemuksia, jotka ovat vinouttaneet hänen kehitystään. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 103.)

Heinäsalvikodin lapsilla on yleensä kaksi omaohjaajaa. Omaohjaajat osallistuvat nuorta koskeviin palavereihin ja ovat mukana nuorta koskevassa päätöksenteossa. Nuoret sopivat omaohjaajiensa kanssa monista arkipäiväisistä käytännön asioista kuten rahan käytöstä ja kotilomista. Maahanmuuttajanuorten omaohjaajien täytyy perehtyä näiden nuorten kulttuuriin luodakseen luottamuksellisen suhteen nuoreen. Nuorilla voi olla esimerkiksi sellaisia tapoja ja tärkeitä perinteitä, joiden noudattaminen voi olla ristiriidassa lastenkodin käytänteiden kanssa. On hyvin tärkeää, että nuori kokee että hänen kulttuuriaan ymmärretään ja kunnioitetaan, koska silloin asioista voidaan keskustella ja neuvotella omaohjaajan ja nuoren kesken luottamuksellisesti. Omaohjaaja perehdyttää nuorta myös suomalaiseen kulttuuriin, kuten tapoihin ja arkisten asioiden hoitamiseen Suomessa. (Kukkonen 2011, keskustelu.)

Lastenkodin lapset ja nuoret saavat tukea ja ohjausta myös harrastuksiin, kouluun, vapaa-ajan viettoon ja työn tekoon liittyvissä asioissa. Näissä toiminnoissa lapsi tai nuori voi saada kosketuksen tekemiseen ja kokea mielihyvää itse tekemisestä. Tällöin toiminta rakentaa minää, on palkitsevaa ja houkuttelee toiminnan pariin uudelleen. Erilaiset pelit ja muu puuhailu harjaannuttavat nuoren keskittymistä, kestävyyttä, silmän ja käden yhteistyötä ja muita taitoja, kuten normien huomioon ottamista, sosiaalista sopeutumista ja ryhmässä toimimista (Kyrönseppä & Rautiainen

1993, 118–119, 122). Mieluisten harrastusten löytyminen tukevat maahanmuuttajanuorten kotoutumista ja sopeutumista Suomeen. Harrastusten kautta maahanmuuttajanuoret voivat myös saada uusia ystäviä sekä suomalaisista nuorista että muista Suomessa asuvista maahanmuuttajanuorista. Heinäsalmikodissa on erillisessä rakennuksessa oma, Puuhala – niminen liikuntasali, josta löytyvät tilat ja välineet myös musiikki- ja kuntosaliharrastuksille. Puuhala on käytössä lähes päivittäin, ja siellä nuoret saavat ohjaajien tukemana harrastaa liikuntaa ja musiikkia. Heinäsalmikodin ohjaajat kannustavat nuoria myös lastenkodin ulkopuolisiin harrastuksiin avustamalla esimerkiksi kuljetuksissa ja välinehankinnoissa. (Kukkonen 2011, keskustelu.)

Suomessa koulunkäynti kuuluu keskeisenä osana lasten ja nuorten elämään. Yhteiskunta on järjestänyt koulunkäynnin tukemaan ja stimuloimaan kaikkien lasten ikäkauden mukaista kehitystä. Koulu on lastensuojelun keskeinen yhteistyötaho jo siksi, että koulu tavoittaa kaikki oppivelvollisuusikäiset lapset ja nuoret (Aaltonen & Heikkinen 2009, 174). Heinäsalmikodissa lasten ja nuorten koulunkäyntiä tuetaan pitämällä tiiviisti yhteyttä lasten kouluun ja pitämällä kiinni selkeästä arki-rytmistä, johon kuuluu joka arki-ilta läksytunti. Läksytunnin aikana jokainen nuori on omassa huoneessaan ja tekee koulutehtävänsä ja valmistautuu mahdollisiin kokeisiin. Ohjaajat huolehtivat, että läksyt tulevat tehdyksi ja avustavat nuoria tarvittaessa tehtävien teossa. Kaikille yhteiset ja säännölliset nukkumaanmenoajat tukevat myös koulunkäyntiä, sillä siten nuoret saavat riittävän pitkät yöunet ja koulussakin jaksetaan paremmin keskittyä. Mahdollisuuksien mukaan nuorten opettajat osallistuvat nuorten verkostopalaveriin, sillä opettaja on yleensä hyvin tärkeä ja oleellinen aikuinen kouluikäisen nuoren elämässä. Maahanmuuttajanuoret tarvitsevat ohjaajilta usein tukea suomen kielen opiskeluun. (Kukkonen 2011, keskustelu.) Suomen kielen oppiminen on tärkeää nuorten kotoutumisen kannalta, sillä suomalaisessa työelämässä vaaditaan usein valtakielisen osaamista. Työelämässä suomen kielen osaaminen on tärkeää myös siksi, että se mahdollistaa työkavereiden kanssa seurustelun, mikä parantaa kielitaitoa entisestään ja hyvä kielitaito auttaa saamaan suomalaisia ystäviä lähipiiriin ulkopuoleltakin. (Pohjanpää, Paananen & Nieminen 2003, 87.)

Myös työnteko on toimintaa, ja sitä on mahdollista käyttää tarkoituksellisesti kasvattavana ja hoitavana menetelmänä. Lastensuojelulaitoksissa on usein joitakin mahdollisuuksia nuorten työn tekkoon, ja monessa laitoksessa käytetään myös yhteiseen elinympäristöön liittyviä velvoitteita, kuten siivoamista, kasvatuksellisenä toimenpiteenä. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 121.) Heinäsalmikodissa jokainen lapsi huolehtii oman huoneensa siisteydestä, ja tämän lisäksi heille jaetaan apulaisvuoroja keittiötoihin: nuoret huolehtivat esimerkiksi tiskaamisen ja iltapalojen esille

laiton. Ohjaajien kanssa voidaan sopia tarpeen tullen, että nuori voi suorittaa pieniä kotitehtäviä laitoksen tiloissa ja ansaita näin myös taskurahaa. Ohjaajat kannustavat ja avustavat nuoria myös kesätöiden haussa, ja näin nuoret saavat työkokemusta ja rahaa säästöön.

3.3 Itsenäistymiseen tukeminen

Heinäsalmitettiin tulleet maahanmuuttajanuoret on mahdollisuuksien mukaan sijoitettu asumaan Heinäsalmitkodin pihapiirissä oleviin harjoitteluasuntoihin. Lastensuojelussa tukiasumiseen liittyy usein ammatillisesti toteutettu, toisinaan hyvinkin tiivis tuki-kontrolli-asiakassuhde. Tukiasuminen on aina tavoitteellista, väliaikaista ja yhteistyösopimuksin säädeltyä asumista. Heinäsalmitkodissa käytössä oleva harjoitteluasumismenetelmä on yksi tapa toteuttaa tukiasumista, jolloin asunnot sijaitsevat lastensuojeluyksikön välittömässä läheisyydessä ja päärakennus tarjoaa nuorelle sosiaalisen tuen. (Raitakari 2003, 17.) Harjoitteluasunnossa nuori voi turvallisesti totutella ajatukseen itsenäistymisestä harjoittelemalla kotiaskareiden tekoa ja asioiden hoitoa itsenäisesti, mutta niin, että aikuinen on aina lähellä ja häneltä saa apua tarvittaessa. Harjoitteluasunnossa asuvat nuoret sopivat omaohjaajiensa kanssa asumisen säännöistä, ja siitä, kuinka paljon vastuuta he kykenevät itsenäisesti ottamaan. Aluksi harjoitteluasunnossa asuva nuori käy yleensä esimerkiksi syö-mässä päärakennuksella, mutta ajan mittaan hän alkaa itse ostaa kaupasta ruokailutarpeet ja tehdä ruokaa omalla asunnollaan. Kun asunnolta poistutaan, tuovat nuoret asunnon avaimet ohjaajille ja hakevat ne palatessaan asunnolleen. Harjoitteluasunnoissa asuvat nuoret sopivat menonsa ohjaajien kanssa kuten muutkin nuoret, jotta ohjaajat tietävät missä nuoret liikkuvat ja koska he palaavat takaisin. (Kukkonen 2011, keskustelu.)

Kun sijoitus lastenkodissa päättyy, on nuorella edessä kaksi vaativaa tunnetason prosessia: luopuminen ja uudelleen aloittaminen – kuten sijoituksen alkuvaiheessakin. Nuorella on pohdittavana useita isoja kysymyksiä liittyen itsenäistymiseen. Samoin pohdittavana on, millaisena suhde jatkuu lastenkodin työntekijöihin ja miten siellä alkaneet ystävyys-suhteet säilyvät. Henkisen tuen lisäksi nuori tarvitsee hyvin konkreettista, tarpeisiin vastaavaa ja riittävän intensiivistä tukea, jotta irrottautuminen ja itsenäisen elämän aloittaminen sujuisivat mahdollisimman hyvin. (Känkänen 2009, 238.)

Heinäsalmitkodin maahanmuuttajanuoria on tuettu itsenäistymisvaiheessa samoin kuin muitakin itsenäistyviä nuoria. Tutkimusta varten haastattelemamme nuoret eivät ole olleet oikeutettuja jälkihuoltoon, sillä he ovat turvapaikkaa Suomesta hakeneita ja sen saaneita nuoria, jotka on sijo-

tettu lastenkotiin siitä syystä, että he ovat tulleet yksin alaikäisenä Suomeen ilman huoltajaa. Heinäsalmitodista nuoria on tuettu poismuuttamisessa esimerkiksi auttamalla heitä asunnon etsimisessä ja muutossa, sekä opastamalla heitä asumiseen liittyvien käytännön asioiden hoitamisessa kuten sähkösovimusten ja muuttoilmoitusten tekemisessä. (Kukkonen 2011, keskustelu.)

4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tehtävä

Tutkimuksemme tarkoituksena on kuvailla maahanmuuttajanuorten kokemuksia Heinäsalmikodissa saamastaan tuesta ja ohjauksesta. Tutkimuksen avulla pyrimme tuottamaan Heinäsalmikodin henkilökunnalle tietoa siitä, miten he voivat entisestään kehittää omaa toimintaansa vastamaan maahanmuuttajanuorten tuen ja ohjauksen tarpeita.

Tutkimustehtävämme on: millaisia kokemuksia maahanmuuttajanuorilla on Heinäsalmikodista saamastaan ohjauksesta ja tuesta?

4.1.1 Tehtävän rajaus

Maahanmuuttajanuorten tulo kotimaastaan Suomeen ja tänne asettuminen ovat monivaiheinen prosessi. Perehdyimme opinnäytetyön teoriaosuudessa siihen prosessiin, minkä nuoret käyvät Suomeen saapumisesta lastenkotiin tuloon asti. Koska teemme opinnäytetyön Heinäsalmikodille, olemme tutkimuksessamme kuitenkin kiinnostuneita vain siitä ajanjaksosta, jonka haastattelumme nuoret ovat viettäneet Heinäsalmikodissa. Tästä syystä haastattelumme ei sisällä kysymyksiä siltä ajalta, kun nuoret eivät ole vielä tulleet Heinäsalmikotiin, sillä se ei ole tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteiden kannalta oleellista tietoa.

4.1.2 Omat oppimistavoitteemme

Tavoitteenamme oli, että sosionomin ydinosaamisen alueista meillä kehittyvät tutkimuksen aikana sosiaalialan eettinen osaaminen ja yhteiskunnallinen analyysitaito, koska opinnäytetyöaiheemme liittyy vahvasti monikulttuurisuuteen ja pyrimme opinnäytetyöllämme tuottamaan sellaista tietoa, jonka avulla pystytään kehittämään maahanmuuttajanuorten lastenkodissa saamaa ohjausta ja tukea heidän tarpeitaan parhaiten palvelemaan suuntaan. Tutkimuksemme tuottamalla tiedolla voimme välillisesti edistää maahanmuuttajanuorten kotouttamista suomalaiseen yhteiskuntaan. Perehdyimme tutkimuksemme aikana koko siihen prosessiin, minkä nuoret käyvät läpi Suomeen saapuessaan, ja opimme sen ansiosta myös jäsentämään yhteiskunnallisen päätöksenteon vaikutuksia yksilön näkökulmasta ja luomaan kehittämis ehdotuksia nuorten tukemiseen.

Tavoitteenamme oli myös kehittää sosiaalialan osaamisalueista yhteisöllistä osaamista, sillä saamme tutustua tutkimuksessamme meille vieraaseen kulttuuriin ja yhteistyössä muiden kanssa vahvistaa ja luoda kansalaisuutta tukevaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Konkreettisena tavoitteena meillä oli kehittää tutkimus- ja kehittämisosuamistamme opinnäytetyöprosessin edetessä. Opinnäytetyötä tehdessämme saimme perehtyä tutkimuksen eri vaiheisiin sekä konkreettisesti etä teorian pohjalta.

4.2 Metodologiset lähtökohdat

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa on piirteitä fenomenologis-hermeneuttisesta tieteenfilosofiasta. Harkitessamme parasta mahdollista menetelmää rajasimme pois määrälliset menetelmät, kuten lomakkeet ja kyselyt, koska yksilöiden erilaisia kokemuksia ei kyseisin menetelmin olisi saatu esiin. Kutakin haastateltavaamme on tuettu ja ohjattu yksilöinä ja esimerkiksi tuen tarpeen määrä vaihtelee.

Kaikki laadullinen tutkimus tapahtuu elämismaailmassa, joten tutkija on osa sitä merkitysyhteyttä, jota hän tutkii. Tämä on edellytys myös sille, että tutkija voi tehdä laadullista tutkimusta, sillä laatuun ymmärtäminen on mahdollista vain siinä kontekstissa, jossa niillä on merkitys. (Varto 1992, 26.) Tuomi ja Sarajärvi (2002, 34) ovat todenneet Laineeseen (2001) viitaten, että fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusperinteen erityispiirteinä on se, että ihminen on sekä tutkimuksen kohteena että tutkijana. Fenomenologisen filosofian mukaan tutkimuksen perustana olevia filosofisia ongelmia ovat ennen kaikkea ihmiskäsitys, eli millainen ihminen on tutkimuskohteena, ja tiedonkäsitys, eli miten tuollaisesta kohteesta voidaan saada inhimillistä tietoa ja millaista tämä tieto on luonteeltaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 34.)

Tutkimuksemme pohjaa maahanmuuttajanuoriin ja heidän kokemuksiinsa uudesta, yllättävästä elämäntilanteesta, Suomeen tulosta ja lastenkotiin muuttamisesta, sekä heidän saamaansa tukeen Heinäsalmikodissa. Koska sekä fenomenologisessa että hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä tutkimuksen tekemisen kannalta keskeisiä käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys (Tuomi & Sarajärvi 2002, 34) piirtyy tutkimuksemme täysin kyseisten filosofioiden keskiöön kuvailemalla lastenkoti yhteisön sisällä koettuja tapahtumia ja hetkiä.

Fenomenologiassa ajatuksena on pyrkiä eroon sellaisista tutkimuksen muodollisista piirteistä, jotka ovat omiaan kiinnittämään tutkijan huomion vain ennen tutkimusta tuntemaansa tietoon. Tämän sijaan tarkoituksena on, että myös tutkijan olisi palattava ennakkoluulottomaan havainnoimiseen, jossa ilmiö pääsisi antautumaan tutkijalle sellaisena kuin se on alkuperäisessä moninkertaisuudessaan. (Varto 1992, 86.)

4.3 Tutkimukseen osallistujat

Koehenkilöt tai kyselyyn vastaajat voidaan valita tutkimukseen periaatteessa kahdella tavalla: satunnaisesti tai ei-satunnaisesti. Ei-satunnaisille otoksille tyypillistä on se, että koehenkilöt on valittu tutkijan mielenkiinnon mukaan joko saatavuuden (helposti kokoon saatu joukko) tai harkinnan mukaan (halu tutkia oleellisia henkilöitä). (Metsämuuronen 2009.) Tutkimuksemme osallistujat valitsimme ei-satunnaisella otannalla, sillä tutkimme ensimmäisten tietystä lastenkodissa olleiden maahanmuuttajanuorten kokemuksia. Tätä ilmiötä tutkittaessa voimme saada keskeistä tietoa haastatteleamalla vain niitä maahanmuuttajanuoria, jotka ovat olleet Heinäsalmikodissa sijoitettuna.

Saimme mahdollisten osallistujien yhteystiedot yhteistyökumppaniltamme ja he kysyivät nuorilta alustavaa osallistumishalukkuutta tutkimuksemme. Haastattelurungon valmistuttua otimme itse puhelimitse yhteyttä nuoriin ja varmistimme heidän osallistumisensa tutkimukseen. Koska Suomen lakien mukaan nuoret olivat vielä tutkimusta toteuttaessamme alaikäisiä, hankimme luvat haastattelujen tekemiseen myös heidän edustajiltaan ja toisen nuoren Suomeen saapuneilta huoltajilta. Lupien (LIITTEET 1 & 2.) hankkimisen jälkeen, juuri ennen haastattelujen toteutusta, päätti yksi osallistujistamme olla osallistumatta tutkimuksemme, joten haastattelimme kahta yksin alaikäisenä Suomeen tullutta ja vastaanottokeskuksesta Heinäsalmeen lastensuojelun avoimuuden tukitoimena sijoitettua nuorta. He olivat ensimmäisiä kyseiseen lastenkotiin sijoitettuja maahanmuuttajanuoria.

4.4 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmää harkitessamme päädyimme yksilöhaastatteluina toteutettavaan teema-haastatteluun. Teemahaastattelu on niin sanotusti puolistrukturoitu haastattelumuoto, jossa kysymykset kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Haastattelumuodossa keskeistä on se, että haastateltavan omat kokemukset ja tulkinnat tuovat hänen äänensä kuuluviin. Kaikille haastateltaville aihepiirit, teema-alueet, ovat samat, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys saattavat vaihdella. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.) Päädyimme teemahaastattelumenetelmään, koska se on hyvä tapa saada tietoa tutkimuksemme kohteena olevasta aiheesta. Kokemuksia tai tilanteita kuvaavia kertomuksia olisi vaikea saada kerättyä esimerkiksi lomakemenetelmin, koska kertojan vastauksen pituutta ja sisältöä rajattaisiin mielestämme liikaa. Haastattelu on siinä suhteessa ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä, että siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa ja haastattelun suurimpana etuna on joustavuus aineistoa kerätessä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 204). Haastattelu on paras aineistonkeruumuoto, kun halutaan tutkia arkoja tai vaikeita aiheita. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35). Teemahaastattelun valitsimme siksi, että haastateltavamme saivat mahdollisimman ”vapaat kädet” kertoa kokemuksistaan ja ettei liian tarkka kysymystenasettelu rajoittaisi koettua kertomaa.

Koska teemme tutkimuksen Heinäsalmikodille, olemme kiinnostuneita siitä ajanjaksosta, jonka haastattelemamme nuoret ovat viettäneet Heinäsalmikodissa. Keskusteltuamme Heinäsalmikodin työntekijöiden kanssa heidän kehitystarpeistaan, päädyimme muotoilemaan teemat sijoitusprosessin vaiheiden mukaisiksi. Haastattelun teemoiksi (LIITE 3.) valitsimme nuorten kokemukset 1) sijoitusvaiheen tuesta, 2) lastenkodissa asumisajan tuesta ja ohjauksesta ja 3) itsenäistymisvaiheen tuesta. Teemojen lisäksi teimme jokaisen vaiheen alle listan apukysymyksiä, jotta olisimme valmiit selittämään ja tarkentamaan teemojen sisältöä ja näin syventämään aineistoa.

4.5 Aineiston keruu

Teemahaastattelussa määrittelimme haastattelun aihepiirit (LIITE 3.) valmiiksi ja saimme siten tietoa niistä aiheista, joita meidän oli tarkoitus tutkia, kuitenkin rajaamatta liikaa haastattelun kulkua kysymysten tarkan muodon ja järjestyksen puuttuessa. Aineistonkeruumenetelmän valitsimme siten, että saimme mahdollisimman rehellistä, avointa ja monipuolista tietoa tutkittavasta ilmiöstä, ja että omat ennakkokäsityksemme ja ajatuksemme eivät vaikuttaisi tutkimustuloksiin. Haastattelut suoritimme yksilöhaastatteluina, jotta haastattelutilanne saatiin mahdollisimman rau-

halliseksi ja haastateltava pystyi kertomaan kokemuksistaan avoimesti, mikä olisi ollut vaikeampaa jos olisimme haastatelleet nuoria yhtä aikaa.

Haastattelut tehtiin Heinäsalmen lastenkodin kokoustiloissa toukokuun 25.päivä 2011 molempien haastattelijoiden ollessa paikalla molemmissa haastatteluissa. Haastateltavien kerrottiin osaavan sen verran suomea, että päätimme olla käyttämättä tulkkia apuna, mutta käänsimme varmuuden vuoksi teemamme ja apukysymyksemme myös englannin kielelle. Toinen haastateltavistamme halusikin vastata kysymyksiin englanniksi ja toinen haastattelu toteutettiin suomeksi.

Haastatteluja varten lainasimme koulultamme digitaalista nauhuria, johon ostimme varaparistoja edellisten loppumisen varalta. Tunnelma haastattelujen alussa oli molemmin puolin hieman jännittyneenä, koska haastattelujen tarkoitus oli vielä haastateltavillemme hivenen epäselvä emmekä tunteneet toisiamme ennakkoon. Selitettyämme haastattelujen tarkoituksen ja sisällön, vapautui tunnelma selvästi ja pääsimme puhumaan teemoista melko vapautuneesti.

Ensimmäinen haastattelu tehtiin suomeksi ja tarkennusten sekä apukysymysten avulla saimme minimoitua vieraan kielen ja mahdollisesti hämmentävien käsitteiden aiheuttamaa kielimuuria. Ensimmäisessä haastattelussa molemmat haastattelijat tekivät kysymyksiä ja tarkennuksia vuorotellen. Haastattelu kesti noin puoli tuntia.

Toinen haastattelu tehtiin englanniksi samana päivänä edellisen perään ja haastatteliijoista vain toinen esitti kysymyksiä, koska hänen englanninkielentaitonsa on vahvempi. Haastattelu kesti noin puoli tuntia ja haastateltavan kielitaito ja ymmärrys olivat jopa paremmat kuin haastattelijan.

Haastattelujen teosta meillä ei ollut aiempaa kokemusta, joten niiden tekeminen jännitti etukäteen. Meitä myös huoletti se, että emme saisikaan tarpeeksi aineistoa haastatteluista, varsinkin, kun yksi kolmesta haastateltavasta ei saapunut sovittuun haastatteluun. Loppujen lopuksi haastattelut sujuivat hyvin ja saimme mielestämme hyvin kokoon aineistoa, mikä vastasi myös tutkimustehtäväämme. Olisimme ehkä voineet kuitenkin harkita tulkin käyttöä haastatteluissa, sillä kielimuuri tuntui jonkin verran supistavan vastausten laatua ainakin suomeksi tehdyssä haastattelussa.

4.6 Aineiston analyysi

Aineiston analysoinnin aloitimme litteroimalla nauhoitetut haastattelut. Litteroinnilla tarkoitetaan haastatteluaineistoin purkamista sanasta sanaan tekstiksi. Aineisto suositellaan purettavaksi tietokoneelle, jolloin säästytään ylimääräisiltä aineistojen siirroilta. (Hirsjärvi 2001, 138–140.) Koska toinen haastattelu oli käyty englanniksi, litteroimme sen ensin Microsoft Word-ohjelman tiedostolle sanasta sanaan englanniksi, minkä jälkeen käänsimme tekstin suomeksi. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 17 sivua.

Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittua ilmiötä, ja analyysin tarkoituksena on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon niin, että sen sisältämä informaatio ei katoa. Laadullisen aineiston analyysi voidaan tehdä joko aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2000, 110.) Valitsimme analysointimenetelmäksi teoriaohjaavan sisällönanalyysin, sillä halusimme tuoda tutkimuksessa esille haastateltavien omat kokemukset mahdollisimman hyvin, mutta kuitenkin sitoa tutkimuksessa saadut tulokset valmiina olevaan teoriaan. Näin pystyimme mielestämme parhaiten vastaamaan tutkimuksen tarkoitukseen.

Teoriaohjaavan sisällönanalyysin suoritimme kolmivaiheisesti: Ensimmäisessä vaiheessa muodostimme haastatteluissa saaduista vastauksista pelkistetyt ilmaukset, eli kirjoitimme erilliselle Word-tiedostolle vastauksista tiiviit ja mahdollisimman informatiiviset ilmaukset. Näin karsimme tutkimuksesta pois epäoleelliset asiat, ja saimme tiivistettyä haastattelut mahdollisimman informatiiviseen muotoon. Toisessa vaiheessa luokittelimme pelkistetyistä ilmauksista esiin tulleet asiat, ja lopuksi sidoimme aineiston teoreettisiin käsitteisiin. (Tuomi ym. 2000, 110.)

Sisällönanalyysissä haastavimmaksi vaiheeksi koimme aineiston luokittelun (LIITE 4.). Aineistoa läpi käymällä muodostimme 13 alaluokkaa aineistosta vahvasti esille nousseista asioista. Esimerkiksi sijoitusvaiheeseen liittyvissä kokemuksissa haastatteluista nousi esille paljon asioita, jotka liittyivät perehdytykseen, muihin lastenkodin nuoriin ja omaohjaajiin. Tämän vuoksi alaluokiksi muodostuivat ”kokemukset perehdytyksestä”, ”kokemukset vertaisryhmästä” sekä ”omaohjaajien merkitys”. Alaluokkia yhdistelemällä saimme muodostettua niistä kuusi yläluokkaa. Alaluokkien yhdistäminen perustui siihen, että yhdistimme mielestämme sellaisia alaluokkia, jotka selkeästi liittyivät samanlaisiin asioihin, minkä jälkeen muodostimme yhdistetyille alaluokille mahdollisimman kuvaavan yläluokan nimen. Esimerkiksi alaluokat ”turvallisuus”, ”kokemukset aikuisten läs-

näolosta” ja ”omaohjaajien merkitys” kuvasivat mielestämme kaikki sellaisia asioita, jotka liittyivät aikuisten läsnäolon merkitykseen, josta muodostui siten yläluokka. Pääluokiksi muodostuivat haastattelun pääteemoina käytetyt kolme teemaa eli ”sijoitusvaiheen tuki”, ”tuki ja ohjaus lastenkodissa” sekä ”itsenäistymiseen tukeminen” sekä neljänneksi pääluokaksi ”maahanmuuttajanuorten kehittämisehdotuksia Heinäsalmikodissa saamaansa tukeen ja ohjaukseen”. Haastatteluissa käytetyt pääteemat päätyivät pääluokkien nimiksi siksi, että mielestämme oli tutkimuksen tarkoituksen ja tulosten esittämisen kannalta selkeämpää tuoda tutkimustuloksissa vahvasti esille se, mihin vaiheeseen sijoitusprosessia kokemukset liittyivät. Kokemusten ajankohdat tulivat myös ala- ja yläluokkien sisältämästä informaatiosta selkeästi ilmi, ja siksi mielestämme oli luonnollista nimetä pääluokat teoriaperustan ja haastattelurungon sisältämien teemojen mukaan. (LIITE 3.)

4.7 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksissa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tästä syystä kaikissa tutkimuksissa täytyy arvioida tehdyn tutkimuksen ja tutkimustulosten tulkinnan luotettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnin haastaa se, että kaikki ihmistä, kokemuksia ja kulttuuria koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia ja yksilöllisiä eikä tutkimus näin ole samanlaisena toistettavissa eri tutkimusjoukon kanssa. (Hirsjärvi ym. 2009, 226–228.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta edistää tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteutuksesta. Tarkkuus koskee tutkimuksen jokaista vaihetta: aineiston tuottamisen olosuhteet tulisi kertoa selvästi ja tarkoituksenmukaisesti, erityisesti haastattelututkimuksessa on kerrottava olosuhteista ja paikoista, joissa aineistot kerättiin. Haastatteluihin käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät, virhetulkinnat haastattelun aikana ja tutkijan oma itsearviointi tilanteesta on myös purettava luotettavuuden lisäämiseksi. Tutkimuksen analyysivaiheessa luotettavuutta parannetaan kertomalla mahdollisten luokitteluiden synnyn alkujuuret ja perusteet. (Hirsjärvi ym. 2009, 226–228.)

Tutkimuksessa oli mielestämme tärkeää se, että nuorten aitoja kokemuksia tutkittiin ja heidän kokemustensa pohjalta saadut tulokset ovat osana kehittämistyötä. Näimme tutkimuksen tarpeellisuuden yhteistyökumppanillemme ja tutkimuksen hyödyllisyys kannusti meitä huolelliseen ja tarkkaan työskentelyyn. Tutkimuksen aihe oli meille myös henkilökohtaisesti kiinnostava ja tärkeä. Luotettavuutta lisäsi myös se, että meillä oli tutkimukseen tarvittavat luvat (LIITTEET 1 & 2.) niin koululta, Heinäsalmikodilta kuin nuorilta ja heidän edustajiltaan sekä toisen nuoren huoltajalta.

Haastatteluihin käyttämämme tila sijaitti lastenkodin yläkerrassa kaukana hälyltä ja häiriöiltä, joten saimme keskustella nuorten kokemuksista rauhassa ja ilman häiriötekijöitä. Mielestämme selvisimme haastatteluista ilman suurempia virhetulkintoja, mutta koska molemmat haastateltavamme puhuivat muuta kieltä kuin äidinkieltään, emme voi millään taata mahdollisia väärinkäsityksiä tai –ymmärryksiä. Saatuamme haastattelussa vastauksen ”en osaa sanoa” täytyi tarkennuksilla ja selityksillä varmistaa, ettei haastateltava todella tarkoittanut sitä, ettei osaa haastattelukielellä sanoa vastausta.

Tutkimuksen osallistujat olivat tutkimukseen tarkoituksenmukaisesti valittuja, koska he olivat ensimmäisiä asiantuntijoita aiheen kannalta. Osallistujiin otettiin yhteyttä siten, että jokaisella oli yhtäläinen mahdollisuus osallistua tai olla osallistumatta tutkimukseen. Tutkija-osallistujasuhteeseen vaikutti myös se, että osallistujat olivat vapaaehtoisia ja siten halukkaita kertomaan kokemuksistaan.

Luotettavuuden arvioinnissa on keskeistä myös vahvistettavuus, joka tarkoittaa tutkimusprosessin kirjaamista siten, että toinen tutkija voi seurata prosessin kulkua pääpiirteissään. Ideana on kuvata esimerkiksi analyysin perustana olevan aineiston avulla, miten tutkija on päätenyt tuloksiinsa ja päätelmiinsä. Tämä on osin ongelmallista laadullisen tutkimuksen yhteydessä, koska toinen tutkija ei samankaan aineiston perusteella välttämättä päädy aivan samaan tulkintaan. Koska keräsimme haastattelumateriaalin nauhurilla ja litteroimme sen tekstiksi, mahdollistimme näin tekstiaineiston ulkopuolisen tarkastelun, mikäli sen joku kokisi tarpeelliseksi.

Refleksiivisyys on eräs laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointikriteereistä. Refleksiivisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkijan on arvioitava, kuinka hän tutkijana vaikuttaa aineistoonsa ja tutkimusprosessiinsa sekä ilmoitettava tutkimusraportissa lähtökohtansa ja arvionsa. (Kylmä, J.; Vehviläinen-Julkunen, K. & Lähdevirta, J. 2003, 614). Koska aineistomme kerättiin haastatteleamalla, oli tutkijoiden mahdotonta vaikuttaa suoraan haastatteluaineistoon muuten, kuin johdattelevilla kysymyksillä tai väärintulkinnoilla analyysivaiheessa. Haastatteluissamme ei esitetty johdattelevia kysymyksiä tai kyseenalaistettu nuorten kokemuksia vaan käytimme molemmissa haastatteluissa samaa teemarunkoa, jotta kokemukset saatiin rajattua koskemaan tutkittavaa aihetta. Haastattelujen lopuksi annoimme haastateltaville mahdollisuuden myös lisätä ja tarkentaa kertomaan kokemuksia ja kehittämisideoita. Tutkijoina mielestämme vaikutuksemme aineistoon ovat

minimaaliset, koska teemojemme apukysymyksissä käytimme hyvin suoraa kieltä ja siirsimme nuorten kokemukset analyysivaiheeseen sellaisinaan.

Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan myös tulosten siirrettävyydestä muihin vastaaviin tilanteisiin. Käytännössä siirrettävyys merkitsee sitä, että tutkijan on annettava riittävästi kuvailevaa tietoa esimerkiksi osallistujista ja heidän elämäntilanteistaan, jotta lukija voi arvioida tulosten siirrettävyyttä ja soveltuvuutta muihin tutkimuskohteisiin. Tutkimuksen vahvistettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkijan tulkinnoille löytyy pohjaa muista, aiemmista tutkimuksista (Kylmä ym. 2003, 614). Tutkimustuloksemme eivät ole sellaisenaan siirrettävissä muihin tutkimuksiin, sillä tulokset perustuvat vain kahden nuoren omiin, henkilökohtaisiin kokemuksiin. Mutta yhteiskunnallisemmin ajateltuna tutkimuksemme voi toki edistää ja hyödyttää myös muita lastensuojelupalveluja, koska haastateltavamme kertoivat myös yleisempiä kehittämisehdotuksia maahanmuuttajatyöhön.

Lähteiden luotettavuutta pohdittaessa tulee tutkijan etsiä tietoa ja teoriaa sen alkujuurilta, mutta ottaa huomioon myös se, että osa teorialiedosta päivittyy ajan mukana. Kaikki ”vanha” teksti ei välttämättä kuitenkaan ole vanhentunutta, mutta lukijan tulee pystyä arvioimaan tietoa nykytiedon valossa. Aiemmin tehdyt tutkimuksetkaan eivät välttämättä kerro totuutta, vaan olisi tutkittava onko useampikin kuin yksi raportti tullut kyseiseen lopputulokseen. (Metsämuuronen 2000, 20–24.) Otimme käyttöömme erittäin paljon tästä aiheesta löytämäämme teoriamateriaalia, tarkasteltamme ensin tekijän julkaisuhistoriaa ja osaamistaan kyseisestä aiheesta. Käytimme lähteinä uusimpia mahdollisia painoksia ja niteitä sekä tieteellisiä internet-julkaisuja.

4.8 Tutkimuksen eettisyys

Asiakkaan ihmisarvon ja yksilöllisyyden ehdoton kunnioittaminen on ainoa mahdollinen perusta eettisesti ja moraalisesti kestäväälle tutkimukselle. Tieteellisen tutkimuksen eettisen hyväksyttävyyden, luotettavuuden ja tulosten uskottavuuden perusta on, että tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa, että tutkijat ja tieteelliset asiantuntijat noudattavat tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimusmateriaalin hankinnassa, aineiston tallentamisessa, tutkimustyössä, tulosten analysoinnissa, tulosten esittämisessä ja tallentamisessa sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. (Oulun yliopisto 2010.)

Tutkimuksen aihetta valittaessa tulee aina miettiä aiheen eettisyyttä ja koska tutkimme opinäytetyössämme yksin alaikäisenä Suomeen tulleiden nuorten kokemuksia, täytyi meidän miettiä paljon tutkimusaiheen eettisyyttä aiheen ollessa arka ja henkilökohtainen nuorille. Tuottaaksemme Heinäsalmikodille tietoa maahanmuuttajanuorten kokemuksista toiminnan kehittämisen tueksi, rajasimme tutkimuksen aiheen käsittelemään aikaa nuorten tulosta Heinäsalmikotiin sieltä poismuuttoon asti. Tällöin nuorten ei myöskään tarvitse avata meille (mahdollisesti traumaattisia) kokemuksiaan kotimaastaan ja siitä miksi he ovat joutuneet yksin tulemaan Suomeen.

Tarkoituksenamme ei myöskään ollut kaivella negatiivisessa sävyssä Heinäsalmikodissa mahdollisesti ilmenneitä huonoja kokemuksia, vaan pyrimme tutkimuksen avulla tuottamaan Heinäsalmikodin henkilökunnalle tietoa siitä, miten he voivat entisestään kehittää omaa toimintaansa vastaamaan maahanmuuttajanuorten tuen ja ohjauksen tarpeita. Kysymyksemme ja teemamme sijoitusprosessista antoivatkin nuorelle mahdollisuuden valita itse, kuinka syvällisesti hän kuhunkin aiheeseen vastaa.

Molempia haastatteluihin osallistujia informoitiin haastattelujen nauhoittamisesta ja siitä, että tutkimuksessa ei tulla käyttämään tietoja, joista heidät voisi tunnistaa. Vastaajille kerrottiin, että heillä oli halutessaan mahdollisuus olla vastaamatta kysymyksiin tai myös keskeyttää haastattelu. Haastattelujen lopussa nuorille annettiin myös mahdollisuus lisätä asioita kertomaansa. Anonymiteettiä mietimme myös nuorten kuvailemien kokemusten valossa: tietyn lastenkodin pienestä henkilöstömäärästä on kuvausten perusteella helppo tunnistaa ohjaajien henkilöys, joten oli harvittava tarkkaan, miten kuvattujen henkilöiden nimettömyys turvataan. Litterointivaiheessa varmistimme anonymiteettiä käyttämällä haastatelluista nimikkeitä A ja B. Anonymiteettiä suojattiin myös toteuttamalla haastattelut yksilöhaastatteluina. Eettisyyttä vahvistimme poistamalla haastattelujen jälkeen kaikki saamamme yhteydenotot puhelimistamme. Raportin julkaisemisen jälkeen tuhosimme kaiken tutkimusaineistoon liittyneen materiaalin.

5 MAAHANMUUTTAJANUORTEN KOKEMUKSIA HEINÄSALMIKODISSA SAADUSTA TUESTA JA OHJAUKSESTA

Tutkimustulokset käsittelemme tässä luvussa pääluokkien mukaan niin, että ensin käsittelemme sijoitusvaiheen kokemukset, toiseksi kokemukset ohjauksesta ja tuesta lastenkodissa, tämän jälkeen nuorten kokemukset itsenäistymisvaiheesta ja viimeisenä kehittämissuhteet. Pääluokkien ja yläluokkien nimet on otsikoituna tekstissä, ja alaluokat olemme lihavoineet tekstistä. Kursivoitujen tekstien ovat haastatteluista otettuja suoria lainauksia haastateltavien puheista.

5.1 Sijoitusvaiheen tuki

Kokemuksia sijoitusvaiheen tuesta

Haastattelemamme nuoret kertoivat, että Heinäsalmikotiin tullessaan he saivat mennä asumaan omiin harjoitteluasuntoihinsa, eli Heinäsalmikodin pihapiirissä sijaitseviin asuntoihin, joissa nuoret harjoittelevat itsenäistymistä. Heinäsalmikotiin he olivat myös saaneet käydä tutustumassa ennen varsinaista muuttoa, jolloin heille oli näytetty myös oma tuleva asunto. Nuorten muutettua asumaan Heinäsalmikotiin heidän **perehdyttämisestään** vastasivat nuorten kokemusten mukaan pääasiassa omaohjaajat. Myös muut lastenkodin nuoret ja ohjaajat osallistuivat perehdyttämiseen. Perehdytyksestä esille nousivat erityisesti ajankäyttöön liittyvät asiat, kuten se, mihin kelloaikaan nuorten piti palata omalle asunnolle illalla ja nukkumaanmenoajat. Maahanmuuttajanuoret kertoivat haastatteluissa, että he eivät tunteneet **toisia nuoria** ennen lastenkotiin tuloa. Muut nuoret auttoivat haastateltavien mukaan heitä oppimaan lastenkodin sääntöjä ja käytänteitä.

...Hän (omaohjaaja) oli opastanut kaikki täällä ja nuoria kun on asunut täällä ja miten täällä säännöt käytetään ja mulla oli määritetyt pääperisäännöt: siivous, kotipäivä ja niin, milloin mennään nukkumaan ja milloin voisi tulla tähän sisälle nuorten kanssa ja täällä on peliä, jota voisi pelata ja biljardia mutta se oli säännöt pitäisi ennen yheksältä lähtyä kaikki omaan kämppiin...

Omaohjaajien merkitys maahanmuuttajanuorten elämässä sijoitusvaiheessa nousi vahvasti esille haastateltavien puheesta. Nuoret kertoivat, että omaohjaajat käyttivät paljon aikaa heidän pehdyttämiseensä. Nuoret kokivat tärkeäksi sen, että omaohjaajat tulivat nuorten asunnoille viettämään heidän kanssaan aikaa. Nuorten kokemuksen mukaan heidän suhteensa omaohjaajiin oli jopa luottamuksellisempi kuin muihin lastenkodin ohjaajiin, joille he eivät avautuneet samalla tavoin kuin omille omaohjaajilleen.

...Se oli sellainen tilanne että olin tullut toimeen omillani ja minulla oli vain kaksi erityistä työntekijää ja olin ollut heidän kanssaan kontaktissa koko ajan. En avautunut muille mutta meillä oli sellainen yhteys että tervehdimme toisiamme. Mutta ei sen enempää. ..

5.2 Tuki ja ohjaus lastenkodissa

Kokemuksia tuesta ja ohjauksesta itsensä toteuttamiseen lastenkodissa

Haastattelemamme nuoret kokivat, että heillä oli Heinäsalmikodissa hyvät mahdollisuudet **toteuttaa omaan kulttuuriinsa kuuluvia asioita**. Ohjaajat tukivat nuorten mahdollisuuksia vaalia omaa kulttuuriaan joustamalla lastenkodin yleisistä säännöistä esimerkiksi silloin, kun nuoret halusivat mennä yöllä rukoilemaan muiden samaan uskontokuntaan kuuluvien kanssa. Haastateltavien mukaan heidän kulttuurissaan ruoalla on suuri merkitys, ja nuoret kokivatkin ohjaajien kunnioittavan heidän kulttuuriaan siten, että he saivat asua omissa asunnoissaan ja tehdä siellä omaa ruokaa. Haastateltavat kertoivat, että heidän kulttuuriaan kunnioitettiin hyvin, ja että ristiriitoja ei syntynyt ohjaajien kanssa kulttuuriin liittyen.

...Ruoka on kulttuuria. Meidän oli tarkoitus asua täällä muiden lasten kanssa, mutta me asuimme tukiasunnoissa. He antoivat meidän asua siellä. Se johtuu kulttuuriasioista, ruokakulttuurista, koska me kerroimme heille ettemme syö samaa ruokaa ja kysyimme josko olisi mahdollista että tekisimme ja söisimme omaa ruokaamme ja he antoivat meidän tehdä niin. Se on suurta kunnioitusta. Kyllä...

Molemmat haastateltavat kokivat myös, että he saivat omasta mielestään **vaikuttaa riittävästi itseään koskeviin asioihin lastenkodissa**. Nuoret kertoivat, että ohjaajien kanssa oli helppo sopia omista menoista, ja varsinkin vapaa-ajalla nuoret saivat aika vapaasti päättää tekemisistään, kunhan suunnitelmat eivät koskeneet sellaisia asioita, jotka lastenkodin säännöissä olivat kiellet-

tyjä. Jotkut lastenkodin säännöt tuntuivat aluksi kontrolloivan liikaa, sillä nuoret olivat aiemmin totuneet tekemään mitä itse halusivat, mutta nuorten kokemusten mukaan he tottuivat pikkuhiljaa sääntöjen noudattamiseen.

...Viikonlopun aikana minä voisin lähteä, minä kirjoitan että osoite minne minä olen lähössä ja nimi johon mä oon menossa ja numero ja sitten viikonlopun aikana varmaan yksi yö tai kaksi yö jos minä haluan vaan lähtemään...

...Minä tavallaan päätin, mutta aika oli ainut ongelma. Mutta saatoin tehdä mitä vaan ajallaan ja kaikki oli vapaata minulle harrastuksissani ja vapaa-aikanani...

Aikuisten läsnäolon merkitys

Haastateltavamme kokivat, että heillä **oli turvallista** ja hyvä olla Heinäsalmikodissa. Välillä ärsytti, kun aikuiset kyselivät perään ja huolehtivat, mutta oli kuitenkin hyvä että heistä huolehdittiin. Turvallisuuden tunteeseen vaikutti tieto siitä, että lastenkodissa oli **aina aikuisia paikalla**. Nuoret tiesivät, että kun toiselta ohjaajalta loppuu työvuoro, tulee toinen tilalle. Haastateltavien mielestä oli myös hyvä, että aikuiset tiesivät missä nuoret ovat ja koska tulevat takaisin.

...Oli joo. Ihan täällä, turvallinen paikka joo... Ohjaajilla on, vuorokaudessa täällä on ohjaajia yövuoro ja aamuvuoro ja että aamulla kun minä lähdän kouluun ja sitten arkipäivänä koulun jälkeen he tietävät että mun lukujärjestys on täällä toimistolla ja milloin koulu sitten milloin, kauan kestää matka täällä...

Omaohjaajien merkitys maahanmuuttajanuorille nousi vahvasti esille koko haastattelun ajan. Haastateltavat kertoivat, että omaohjaajien läsnäolo tuntui hyvältä ja heiltä saatiin paljon neuvoja elämiseen. Omaohjaajien koettiin kohdelleen heitä kuin omaa perhettä, mikä tuntui hyvältä. Omaohjaajat auttoivat käytännön asioiden hoidossa, mutta myös silloin, jos nuorella oli surullinen olo. Nuorten kokemusten mukaan omaohjaajat käyttivät paljon aikaa heidän kanssaan olemiseen, ja lohduttivat ja tukivat heitä paljon tarvittaessa.

...Heidän läsnäolonsa tuntui hyvältä. He auttoivat minua paljon. Oikeasti. Antoivat paljon neuvoja. Kohtelivat minua todella hyvin. Niin kuin veljet tai siskot tai jotain. He niin kuin vanhemmat. Eivät

mitenkään muuten. Eivät niin kuin työntekijät vastaan lapset jotka asuivat siellä. Se ei ollut sellaista...

...Se oli vain jokapäiväistä elämää, mutta se ei ollut niinkään että he auttoivat vain asioissa vaan joskus kun on surullinen ja he tulevat vain halutakseen rauhoittaa ja antamaan neuvoja että pääset elämässäsi eteenpäin. Joskus he vain veivät minut pizzeriaan koska pidän siitä...

Kokemuksia vapaa-ajan vieton tuesta ja ohjauksesta

Haastateltavamme koki, että Heinäsalmikodin **muihin nuoriin oli helppo tutustua**. Toisaalta hän kertoi, että kaikki nuoret eivät olleet halukkaita ystäväystymään hänen kanssaan. Muutaman nuoren kanssa heillä muodostui oma kaveriporukka, ja nuoret kävivät yhdessä kaupungilla ja pelasivat Heinäsalmikodissa muun muassa biljardia ja Playstation-konsolipelejä.

...Me välissä niin että me pelaamme, me sovittiin, me lähdemme johonkin pyöräilemään kaupunkiin ja täällä ohjaajille sovitaan ja näin...

Haastatteluissa ilmeni myös, että toisten nuorten kanssa ystäväystyminen vei aikaa, mutta oli kuitenkin aika helppoa. Kokemusten mukaan ystäväystyminen olisi ollut vielä helpompaa, jos suomen kielen taito olisi ollut kattavampi. Heinäsalmikodin nuorista tuli haastateltavalle enemmänkin kaveriteita, mutta ei ystäviä.

...Se oli vain päivästä päivään, päivästä päivään. Ainut ongelma joka minulla on, on se, etten puhu suomea kovin hyvin eikä täällä ollut kovinkaan paljon aikaa puhua toisillemme mutta me olimme ystävällisiä toisillemme. Ja sitten vain, pikkuhiljaa, se tapahtui...

Vapaa-aikaa haastateltavat viettivät kavereiden kanssa oleilun lisäksi **harrastamalla**. Harrastuksiin he mainitsivat jalkapallon, salibandyn, kuntosalilla käynnin ja koripallon. Toinen nuorista mainitsi saaneensa ohjaajilta apua harrastusten löytämisessä.

Tuen tarve arjessa

Haastateltavat kertoivat, että he olivat oppineet jo kotimaassaan tekemään ruokaa ja siivoamaan. Heinäsalmikodissa nuoret **kokivat oppineensa monia hyödyllisiä käytännön taitoja**. Ajankäyt-

tö oli yksi asia, mikä nousi esille haastatteluissa. Nuoret kokivat oppineensa lastenkodissa olemaan ajoissa sovitussa paikassa. Haastateltavamme kertoi, että hän kokee oppineensa Heinäsalmikodin ohjaajilta uuden elämäntavan, eli miten elää ja mennä elämässä eteenpäin Suomessa. Haastateltavat kertoivat myös saaneensa omasta mielestään ohjaajilta riittävästi apua koulutehtävien tekemiseen. Toisella nuorella oli vaikeuksia oppia suomen kieltä, jonka opiskeluun hän oli myös saanut apua ohjaajilta.

...Osasin laittaa ruokaa jo aiemmin, siivotakin osasin jo. Se ei ollut uutta minulle, siivoaminen. Mutta muut asiat, niin kuin ajallaan tuleminen...

...Minulle parasta oli, minulle parasta oli olla täällä koska minä todella ikävöin tätä paikkaa kun muutin täältä pois ja olen oppinut paljon asioita. Niin kuin mennä elämässäni eteenpäin...

Nuoret kokivat kielteiseksi asiaksi sen, että Heinäsalmikodissa oli tietyt siivous- ja kotipäivät, jolloin ei voinut poistua lastenkodista. Siivouspäivänä ohjaajat tarkistivat nuorten huoneiden siistiyden, ennen kuin he saivat lähteä ulos, mikä oli nuorten mielestä ärsyttävää.

...Ainoa asia, mitä ennen vihasin, oli se, kun meillä oli tällaisia päiviä, että meidän piti siivota asuntonamme, huoneemme, ja kun halusimme lähteä ulos, veimme avaimet toimistoon ja heillä oli tapana käydä tarkistamassa huoneet: jos se on siisti, voit mennä, mutta jos ei, et pääse lähtemään mihinkään...

5.3 Itsenäistymiseen tukeminen

Kokemuksia itsenäistymisvaiheen tuesta

Nuorten kokemusten mukaan itsenäistyminen ja poismuutto Heinäsalmikodista herättivät monenlaisia tunteita. Haastateltavat kokivat, että lastenkodista poismuuton jälkeen yksin asuminen tuntui tylsältä, ja heillä oli ikävä seuraa mitä oli aina tarjolla lastenkodissa.

...Mulla oli vähän tylsää ja täällä oli paljon porukkaa ja seuraa tuli ikävä...

Haastateltavien kokemusten mukaan **he saivat monenlaista apua ohjaajilta muuttaessaan pois** Heinäsalmikodista. Nuoret kertoivat, että he tarvitsivat paljon tavaraa muuttaessaan omaan

asuntoonsa, ja ohjaajat olivat auttaneet heitä esimerkiksi olemalla mukana ostamassa ja etsimässä sopivia huonekaluja. Ohjaajat olivat auttaneet nuoria kantamaan huonekaluja ja tavaroita asunnolle, sekä kokoamaan ostettuja huonekaluja. Asunnon etsimisessä maahanmuuttajanuoria auttoi Oulun kaupungin sosiaalityöntekijä.

...Kun olin muuttamassa pois täältä? Sain paljon. Todella paljon. Asunto oli jo löydetty, sosiaalityöntekijä oli löytänyt asunnon, mutta pois muuttaminen, tavaroiden kantaminen ja vieminen ja tavaroiden ostaminen: he auttoivat minua paljon niissä...

Haastateltavamme kertoi, että yksi ohjaajista oli aina työvuorossa ollessaan kysynyt haastateltavalta tarvitseeko hän apua muutossa, ja tarjoutunut kuljettamaan muuttotavaroita omalla autollaan nuoren asunnolle.

...Minulla oli työntekijä, yksi heistä jolla on auto, ja aina kun hän oli töissä, hän tuli ja kysyi tarvitseeko apua mihinkään. Niin hän teki...

5.4 Maahanmuuttajanuorten kehittämisehdotuksia Heinäsalmikodissa saamaansa tukeen ja ohjaukseen

Maahanmuuttajanuoret kokivat saaneensa riittävästi tukea ja ohjausta ohjaajilta sijoitusvaiheessa. He totesivat, että oli vaikeaa tottua lastenkodin sääntöihin, koska aiemmin he olivat jo tottuneet elämään omillaan ja tekemään mitä halusivat. Uusien asioiden opetteluun, sääntöihin ja uuteen tilanteeseen tottumiseen he kokivat tarvitseensa paljon aikaa ja tulovaihe koettiin pitkän aikaa shokkina suurten muutosten vuoksi, ja ympäröivän yhteisön tapahtumien ymmärtämiseen meni kauan aikaa.

...No, en tarvinnut sitä (tukea) kovin paljon, mutta asiat olivat uusia minulle ja se oli eräänlainen shokki minulle, ensimmäinen kerta, sääntöjen ja asioiden takia, se oli tavallaan vähän vaikeaa minulle ja... tottumiseen meni todella aikaa. Mutta loppujen lopuksi minä totuin siihen, totuin siihen lopulta...

...Suoraan sanottuna, minäpä kerron, jokaiselle ulkomaalaiselle tai henkilölle joka tulee asumaan tänne se on alussa hyvin vaikeaa, koska se tulee nuorten elämään valtavana häiriönä ja heistä tuntuu että joku estää heitä. Mutta jos henkilö on fiksu ja ymmärtää kaiken... se vie vain vähän

aikaa... ja henkilölle tulee antaa aikaa ja mahdollisuus ymmärtää kaikki asiat. Minulla meni puoli vuotta alkaa ymmärtää mitä tässä paikassa tapahtuu (ja olin täällä vuoden). Puoli vuotta, tosiaan, olin tavallaan ymmälläni: mitä teen, mihin meen, mitä teen. Sitten joskus kun käyttäydyin holtittomasti ja sain rangaistuksen ja taas toisen virheen jälkeen toisen rangaistuksen... Lopulta totuin siihen, koska opin paljon... Opin virheistäni, otin opikseni...

Nuoret kokivat saaneensa tarvitsemaansa tukea ja ohjausta Heinäsalmikodissa riittävästi. Vaikeimmaksi asiaksi lastenkodissa vietetyssä ajassa haastateltavat kokivat sen, että he olivat ehtineet tottua päättämään itsenäisesti omista menoistaan ja teoistaan, ja lastenkotiin tultaessa heidän piti totella lastenkodin sääntöjä. Nuoret kokivat, että heillä meni kauan aikaa tottua uuteen olinpaikkaan ja Heinäsalmikodin käytänteisiin, ja he olisivat kaivanneet enemmän aikaa tottua rauhassa tilanteeseen ja muutosten hyväksymiseen ja sisäistämiseen. Koska sääntöihin oli vaikea sopeutua, haastateltavat olisivat toivoneet ohjaajien kertaavan niitä enemmän ja selittävän heille miksi mikäkin asia piti tehdä niin kuin säännöt määräisivät. Negatiivisina asioina nuoret kokivat myös siivouspäivän ja sen, että pakkasella joutui itse pyöräilemään kaupungille, eikä saanut kyytiä halutessaan. Pääsääntöisesti haastateltavat olivat kuitenkin tyytyväisiä ohjaajien toimintaan, ja he kokivat saaneensa tarvittaessa tukea ja ohjausta.

...Se on niin kuin, rehellisesti sanottuna, ei niinkään asioita mitä tehdä, mutta... Se on niin kuin jotain mitä et koskaan ole nähnyt, esimerkiksi, menet vain johonkin ja olet aina tehnyt elämässäsi mitä olet halunnut ja sitten tulet jonnekin toisaalle, jossa on eri säännöt mutta voit hyväksyä sen. Mutta kun näet tilanteen, se on niin että asiat on hyväksyttävä, mitä ikinä se onkaan. Joten minä hyväksyin sen, mitä ikinä se on, mutta niin, minä tunnen sen aluksi, tunnen että se kontrolloi, estää, mutta muistan että yhtenä päivänä vain avasin silmäni ja näin todellisuuden että tämä on totuus eikä ole muuta keinoa toimia...

Haastateltavat kokivat saaneensa riittävästi tukea itsenäistyessään ja muuttaessaan pois Heinäsalmikodista. Nuoret kertoivat, että alkuvaikeuksien jälkeen Heinäsalmikodissa oli hyvä olla, ja että pois muuton jälkeen he kokivat vaikeaksi yksin elämisen ja asioiden hoitamisen omin päin, kun ennen asioiden hoitoon oli saanut tukea lastenkodin ohjaajilta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessamme kävi ilmi, että maahanmuuttajanuorten kokemukset Heinäsalmikodissa saadusta tuesta ja ohjauksesta ovat pääasiassa myönteisiä. Johtopäätöksiä tehdessämme palasimme jälleen tutkimuksemme tarkoitukseen ja tehtävään. Tutkimuksemme tarkoituksena on kuvailla maahanmuuttajanuorten kokemuksia Heinäsalmikodissa saamastaan tuesta ja ohjauksesta. Pyrimme tutkimuksen avulla tuottamaan Heinäsalmikodin henkilökunnalle tietoa siitä, miten he voivat entisestään kehittää omaa toimintaansa vastaamaan maahanmuuttajanuorten tuen ja ohjauksen tarpeita. Päädyimme vertailemaan saamiamme tutkimustuloksia niihin tosiasioihin, mihin lastenkotikasvatus perustuu ja mihin sillä tähdätään. Seuraavaksi käymme läpi tutkimuksesta nousevat johtopäätökset teemahaastattelurungon mukaisessa järjestyksessä peilaamalla niitä viitekehystä löytyvään teoriaan lastenkotikasvatuksesta, minkä pohjalta teemahaastattelurunko on syntynyt. Koska tutkimuksen osallistujina olivat maahanmuuttajanuoret, haluamme tarkastella tuloksia myös heidän henkilökohtaisen kotoutumisensa kannalta.

Kotoutuminen on suomenkielinen vastine sanalle integraatio, jolla tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa vähemmistökulttuurin piirissä kasvaneet henkilöt eivät eristäydy, syrjäydy tai sulaudu enemmistökulttuuriin, vaan ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa enemmistökulttuurin kanssa säilyttäen oman kulttuuri-identiteettinsä. (Toivanen 2011.) Integroituminen tai kotoutuminen voidaan määritellä henkilön osallistumiseksi yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. Maahanmuuttajien kotoutumisella viitataan heidän kykyynsä osallistua täysipainoisesti yhteiskunnan toimintaan. (Valtonen 1999, 4.)

Kotoutumisen mittaaminen on hankalaa, mutta usein sen avaintekijöinä pidetään uuden kotimaan kielitaitoa, opiskelua tai työssäkäyntiä sekä ihmissuhteita ympäröivään yhteiskuntaan. Myös uuden kotimaan toiminta- ja ajattelutapojen ymmärtämistä tai omaksumista voidaan pitää jonkinasteisena kotoutumisen merkinä. Toisaalta on tärkeää, että maahanmuuttajat saavat myös vaalia kulttuuriaan. (Toivanen 2011.)

Sijaishuoltoa tarvitsevan lapsen tai nuoren hyvä vastaanottaminen sijoituspaikkaan luo pohjaa sijoituksen onnistumiselle. Nuorta vastaanottavilla työntekijöillä tulee olla riittävästi aikaa lapsen kanssa olemiseen ja lapsiin tutustumiseen. Siten johtopäätös sijoitusvaiheen tuesta on, että tutkimustulosten mukaan nuorten perehdyttämiseen käytetty aika oli riittävää, mutta nuorten mu-

kaan sijoitusvaiheessa saadun tuen laatu ei vastaa kaikilta osin sitä, mitä maahanmuuttajanuoret tarvitsivat lastenkotiin tullessaan. Nuoret tarvitsevat sijoitusvaiheessa enemmän aikaa sopeutumiseen ja ymmärrystä ja tukea järkytyksestä toipumiseen.

Tutkimukseemme haastateltujen nuorten kertomuksista ohjauksesta ja tuesta Heinäsalmikodissa olon ajalta nousi vahvasti esille seuraavia asioita: kokemukset mahdollisuuksista toteuttaa itseään Heinäsalmikodissa, aikuisten läsnäolon merkitys, kokemukset vapaa-ajasta sekä kokemukset tuen tarpeesta. Viitekehyksessä olemme todenneet, että lapsen osallisuus tarkoittaa sitä, että lapsi voi itse olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa työtä, jota hänen etunsa turvaamiseksi tehdään. Tutkimustuloksia tarkastelemalla voimme todeta, että Heinäsalmikodissa sijoitettuna olleet maahanmuuttajanuoret ovat kokemansa mukaan saaneet osallistua riittävästi itseään koskevaan päätöksentekoon. Ohjaajien toiminta on tukenut nuorten identiteettiä antamalla nuorille mahdollisuuden toteuttaa omaa kulttuuriaan koko Heinäsalmikodissa olonsa ajan sekä antamalla heille tarpeeksi vastuuta ja vaikuttamismahdollisuuksia omiin asioihinsa.

Omaohjaajien merkitys maahanmuuttajanuorille korostui vahvasti koko haastattelun ajan. Omaohjaajat auttoivat nuoria paljon käytännön asioissa, mutta erityisesti nuoret olivat kiitollisia omaohjaajilta saadusta henkisestä tuesta ja kannustuksesta. Nuoret kokivat suhteensa omaohjaajiin läheisiksi, jopa yhtä läheiseksi kuin omiin perheenjäseniinsä. Aikuisten läsnäolon merkityksestä voimme tehdä johtopäätöksen, että aikuisten läsnäolo on vaikuttanut merkittävästi haastateltujen nuorten turvallisuudentunteeseen. Tutkimuksen tuottamasta tiedosta käy selkeästi ilmi, että omaohjaajat ovat onnistuneet luomaan maahanmuuttajanuoriin luottamuksellisen suhteen, mikä on ollut hyvin tärkeä kokemus nuorille. Mielestämme kokemukset omaohjaajien tärkeydestä tulisi ottaa vahvasti huomioon Heinäsalmikodin kehittäessä toimintaansa tulevien maahanmuuttajanuorten varalle.

Kokemukset vapaa-ajasta jakautuvat haastattelujen perusteella kokemuksiin kaverisuhteista sekä kokemuksiin harrastuksista. Haastateltavien nuorten kokemukset ystäväystymisestä Heinäsalmikodin muiden nuorten kanssa erosivat jonkin verran toisistaan: toisten nuorten kanssa oli helppo ystäväystyä, mutta kaikki nuoret eivät halunneet ystäväystyä hänen kanssaan. Huonon suomen kielen taidon todettiin myös vaikeuttaneen ystäväystymistä muiden nuorten kanssa, mutta lopulta tämäkin este oli poistunut. Vastaajien ja muiden nuorten välille muodostui nuorten kertoman mukaan enemmänkin kaverillinen suhde, mutta ystäviä he eivät kokeneet saaneensa muista nuoris-

ta. Toisten nuorten kanssa maahanmuuttajanuoret viettivät aikaa saunomalla, pelailemalla ja käymällä kaupungilla.

Nuorten kokemuksia tarkastellessamme ilmeni, että heitä on tuettu tarvittaessa myös lastenkodin ulkopuolisten harrastusten pariin. Vapaa-ajan viettoon ovat liittyneet myös toiset lastenkodin nuoret, joiden kanssa maahanmuuttajanuoret ovat voineet kuluttaa aikaa ja harrastaa. Toiset nuoret ovat myös vaikuttaneet maahanmuuttajanuorten viihtymiseen Heinäsalmikodissa, mistä kertovat haastateltujen kokemukset toisten nuorten seuran ikävöimisestä poismuuton jälkeen.

Kokemukset tuen tarpeesta arjessa sisältävät nuorten kokemuksia asioista, joihin he kokivat tarvinneensa tukea ja ohjausta, ja asioita, joihin he edellä mainittujen asioiden lisäksi saivat tukea. Kokemuksista ilmenee, että Heinäsalmikoti on onnistunut tarjoamaan maahanmuuttajanuorille heidän tarvitsemaansa tukea ja ohjausta riittävässä määrin. Vaikka nuorilla on ollut aluksi vaikeuksia hyväksyä sääntöjä ja uutta elinympäristöä, he ovat aikansa kapinoineet ja ymmärtäneet sen jälkeen, että aikuiset toimivat heidän parhaakseen. Saimme hämmästyttävän yksimielisen positii- vista palautetta Heinäsalmikodin toiminnasta maahanmuuttajanuorten kertomana. Mielestämme tämä osoittaa sen, että nuoret ovat kokemansa mukaan saaneet korvaamatonta huolenpitoa ja tukea Heinäsalmikodissa olonsa aikana, mikä on luonut hyvää pohjaa heidän itsenäiseen selviytymiseensä Heinäsalmikodista poismuuton jälkeen.

Teoreettisessa viitekehysessä olemme todenneet Känkäseen (2009) viitaten, että itsenäistymis- vaiheessa nuorella on pohdittavana useita isoja kysymyksiä. Pohdittavana on esimerkiksi se, mil- laisena suhde jatkuu lastenkodin työntekijöihin ja miten siellä alkaneet ystävyysuhteet säilyvät. Itsenäistymisvaiheessa maahanmuuttajanuoret kokivat saaneensa apua aina tarvittaessa Hei- näsalmikodin henkilökunnalta. Voimmekin todeta, että nuoret ovat kokeneet saaneensa Hei- näsalmikodissa olon aikana paljon tarvitsemaansa henkistä ja konkreettista tukea. Nuoret kokivat, että Heinäsalmikodista lähdön jälkeen oli yksinäistä, kun ympärillä ei ollutkaan enää aikuisia ja muita nuoria, kuten lastenkodissa oli ollut. Heinäsalmikodista saadun tuen ja ohjauksen kokemi- sesta tärkeänä kertoo myös se, että nuoret kokivat poismuuton jälkeen vaikeaksi tottua elämään yksin ja hoitamaan käytännön asioita ilman ohjaajien tukea.

Tutkimuksemme tulosten mukaan Heinäsalmikodista saatu tuki ja ohjaus ovat omalta osaltaan edistäneet tutkimukseen osallistuneiden maahanmuuttajanuorten kototutustumista Suomeen. Nuoret kertoivat haastatteluissa, että he ovat oppineet Heinäsalmikodista asioita, jotka ovat edesautta-

neet heitä sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Nuorten Heinäsalmikodissa saama tuki ja ohjaus ovat auttaneet heitä oppimaan monien tarpeellisten asioiden hoitamisen Suomessa. Yhtenä merkittävänä asiana, minkä nuoret kertoivat Heinäsalmikodissa oppineensa, oli ajankäyttö, mikä on erilaista heidän omassa kulttuurissaan kuin suomalaisessa. Ajankäytön hallinta ja aikataulujen noudattaminen ovat suomalaisessa yhteiskunnassa perusedellytyksiä esimerkiksi opiskelulle ja työssäkäynnille.

Haastatellut nuoret ovat myös tutustuneet Heinäsalmikodissa sekä suomalaisiin nuoriin että muihin samaa kulttuuria edustaviin Suomessa asuviin nuoriin, mikä on luonut pohjaa maahanmuuttajanuorten sosiaaliselle elämälle ja verkostoitumiselle Suomessa. Koska nuoret kokivat saaneensa vaalia ja toteuttaa omaa kulttuuriaan Heinäsalmikodissa, on Heinäsalmikodin toiminta omalta osaltaan tukenut maahanmuuttajanuorten mahdollisuuksia säilyttää oma kulttuuri-identiteettinsä Suomessa.

7 POHDINTA

Aloitimme opinnäytetyön tekoprosessin keväällä 2010. Halusimme perehtyä paremmin lastensuojelutyöhön ja aihetta pohtiessamme saimme apua Heinäsalmen työntekijöiltä. Aihe jäi ”muhiimaan” kesän ajaksi, ja opinnäytetyösuunnitelman tekoon perehdyimme syksystä 2010 alkaen. Tutkimusluvan saimme toukokuussa 2011, minkä jälkeen varsinainen tutkimus eteni hyvää vauhtia. Prosessin aikana perehdyimme kirjallisuuden ja harjoittelujaksojen avulla Auta Lasta Ry:n Heinäsalmikodin toimintaan ja palveluihin. Tutkimuksemme tarkoituksiksi muodostui kuvailla maahanmuuttajanuorten kokemuksia Heinäsalmikodista saadusta tuesta ja ohjauksesta. Tutkimuksen avulla pyrimme myös tuottamaan Heinäsalmikodille tietoa siitä, miten he voivat entisestään kehittää toimintaansa vastaamaan maahanmuuttajanuorten tuen ja ohjauksen tarpeita.

Opinnäytetyöprosessin alussa suunnitelman teko ja varsinkin teoreettisen viitekehyksen kirjoittaminen takkusivat aikalailla, ja usein tuntui siltä, ettemme saa suunnitelmaa ikinä valmiiksi. Vaikeuksia tuotti erityisesti se, ettei kummallakaan meistä ollut aiempaa kokemusta korkeakoulutason lopputyön tekemisestä, ja olimme välillä aika hakoteillä ajankäytön ja motivaation kanssa. Kolmas opiskeluvuosi oli mielestämme muutenkin raskas, ja tuntui, että opinnäytetyölle löytyi aikaa vasta kaikkien muiden opintojaksojen tehtävien ja työharjoittelujen jälkeen. Opettajien ja opponenttien avustuksella saimme kuitenkin suunnitelmaan koottua tarpeellisen tiedon ja teorian sekä valittua tutkimukseen parhaiten soveltuvan tutkimusmenetelmän eli teemahaastattelun. Teorian kirjoittamiseen saimme paljon tukea ja apua myös Heinäsalmikodista, jossa työntekijöiltä löytyi kiittävästi aikaa keskustella opinnäytetyöhön liittyvistä asioista kanssamme.

Opinnäytetyösuunnitelman teon lisäksi koimme erittäin haastavaksi vaiheeksi aineiston analysoinnin. Aineiston läpi käyminen ja siitä kaiken oleellisen tiedon erottaminen ja luokittelu oli vaikeaa ja aikaa vievää. Luokittelun kanssa olimme jumissa toista viikkoa, ennen kuin saimme aineiston luokiteltua siten, että kaikki oleellinen tuloksista ilmi noussut tieto pysyi mukana tutkimuksen loppuun asti. Tulosten kirjoittaminen ja johtopäätösten teko veivät myös aikaa, mutta niitä tehdessä mielessä oli jo valtava helpotus opinnäytetyöprosessin lopun häämöttäessä. Tuloksia ja johtopäätöksiä kirjoittaessamme oli myös mukava ihastella vaivannäkömme tuloksia eli sitä, että olimme tutkimuksella onnistuneet vastaamaan tutkimustehtävään ja tuottamaan oikeasti hyödyllistä, tutkittua tietoa aiheesta.

Opinnäytetyösuunnitelmassa kirjasimme henkilökohtaisiksi tavoitteiksi kehittää tutkimuksen avulla sosionomin ydinosaamisalueista erityisesti sosiaalialan eettistä osaamista, yhteiskunnallista analyysitaitoa, yhteisöllistä osaamista sekä tutkimus- ja kehittämisosaamista. Opinnäytetyön teko on mielestämme vastannut hyvin odotuksiamme ja tavoitteitamme. Olemme perehtyneet tutkimusta tehdessämme koko siihen prosessiin, minkä yksin Suomeen alaikäisenä tulleet maahanmuuttajanuoret joutuvat käymään läpi. Mielestämme prosessi on hyvin monimutkainen ja byrokraattinen, eikä toiminta ole mielestämme kaikilta osin eettistä, kun sen kohteena on alaikäisiä lapsia. Olemme pohtineet tutkimusta tehdessämme myös sitä, onko lastenkoti ollenkaan sopiva sijoituspaikka yksin Suomeen tulleille alaikäisille lapsille ja nuorille. Näillä lapsilla ja nuorilla on usein takanaan hyvin traumaattisia kokemuksia, joiden hoitamiseen eivät lastenkotien resurssit ja ammattitaito välttämättä riitä.

Aiheemme on asiakaslähtöinen ja lastensuojelun työtä kehittävä, sillä päämääränämme oli saada palautetta ja kehittämisideoita Heinäsalmikotiin. Tutkimuksemme avulla olemme tuottaneet sellaista tietoa, jonka tarkoituksena on helpottaa ja edistää maahanmuuttajanuorten sopeutumista ja kotoutumista Suomeen sekä suomalaiseen yhteiskuntaan. Tutkimus- ja kehittämisosaaminen on harjaantunut koko ajan tutkimusprosessin etenemisen aikana, ja nyt voisimmekin kuvitella toisen lopputyön teon olevan paljon helpompaa, sillä olemme oppineet tutkimuksen teosta hyvin paljon.

Opinnäytetyömme tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä on havaittavissa, että haastateltujen maahanmuuttajanuorten kokemukset Heinäsalmikodissa saadusta ohjauksesta ja tuesta ovat pääasiassa myönteisiä. Mielestämme tuloksista on kuitenkin havaittavissa muutama selkeä seikka, jotka huomioon ottamalla voitaisiin Heinäsalmikodissa vastaisuudessa edesauttaa maahanmuuttajanuorten sopeutumista lastenkotiyhteisöön: molemmat haastateltavat toivat tutkimuksessa esille sen, että he olisivat omasta mielestään tarvinneet enemmän aikaa ja tukea toipua shokista, mikä oli seurausta uuteen kulttuuriin ja olinpaikkaan totuttelemisesta. Nuoret kokivat, että aluksi oli hankalaa sulattaa lastenkodin sääntöjä ja käytänteitä, koska aiemmin he olivat saaneet päättää itsenäisesti omasta elämästään.

Käytännön toimintaohjeena voisimme ehdottaa Heinäsalmikodille, että yksin maahan tulleille alaikäisille nuorille annettaisiin tarpeeksi aikaa käydä läpi sekavia tuntemuksiaan ohjaajien tukemana. Shokkivaiheessa voisi olla hyvä, että nuorten ei tarvitsisi kerralla omaksua kaikkia lastenkodin käytänteitä, vaan sitten kun pahimmat tunnemyrskyt olisi käsitelty ja Heinäsalmikotiin muutto sulatettu, voisivat ohjaajat käydä lastenkodin perusarkeen liittyviä käytänteitä läpi nuorten kanssa.

Nuoret kaipasivat myös toistoja ja selityksiä sille, miksi asiat pitää tehdä niin, kuin aikuiset ovat määränneet.

Yhtenä huomionarvoisena asiana tutkimuksesta tuli mielestämme ilmi omaohjaajien merkitys maahanmuuttajanuorille. Omaohjaajat saivat paljon kiitosta nuorilta, ja heidät koettiin jopa perheenjäseniksi. Yhtenä toimintaehdotuksena Heinäsalmikodille olisi jatkaa pitkälti samaan malliin omaohjaajien toimintaa maahanmuuttajanuorten kanssa, ja mahdollisuuksien mukaan omaohjaajia voisi entisestään irrottaa työvuorojen ajaksi vielä enemmän maahanmuuttajanuorten tueksi, varsinkin silloin kun nuoret ovat vasta tulleet Heinäsalmikotiin. Maahanmuuttajanuorten kokemusten mukaan heidän on selvästi helpompi luottaa ja avautua yhdelle tai kahdelle aikuiselle kuin kaikille lastenkodin ohjaajille.

Koska olemme molemmat suorittaneet työharjoittelut Heinäsalmikodissa, olemme kuulleet myös Heinäsalmikodin työntekijöiden kokemuksia maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelystä. Työntekijöiden ja nuorten kokemuksista heidän välisestään yhteistyöstä on tullut ilmi paljon samankaltaisuuksia, mutta työntekijät ovat maininneet myös paljon erilaisia näkökulmia niistä asioista, mitkä kokivat haasteelliseksi juuri maahanmuuttajanuoria ohjatessaan. Tämän vuoksi mielestämme olisi perusteltua ja mielenkiintoista, jos tehtäisiin tutkimus Heinäsalmikodin työntekijöiden kokemuksista maahanmuuttajanuorten ohjauksesta ja tukemisesta. Toinen jatkotutkimusidea olisi tutkia Heinäsalmikodissa sijoituksessa olleiden maahanmuuttajanuorten elämänlaatua itenäistymisen jälkeen.

Lopuksi haluamme kiittää kaikkia opinnäytetyömme tekoon tavalla tai toisella osallistuneita henkilöitä: Opettajia, opponentteja, Heinäsalmikodin henkilökuntaa sekä haastatteluihin osallistuneita nuoria.

LÄHTEET

Auta Lasta ry. Heinäsalmikoti. 2010. Hakupäivä 9.3.2011 <http://www.autalasta.fi/ry.html>.

Aaltonen, S. & Heikkinen, A. 2009. Nuoret lastensuojelussa. Teoksessa M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino.

Hotari, K-E., Oranen, M. & Pösö, T. 2009. Lapset lastensuojelun asiakkaina. Teoksessa M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino.

Känkänen, P. 2009. Siirtymät sijaishuollossa – hetkiä ja ikuisuuksia. Teoksessa M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino.

Tolonen, T. 2009. Vanhemmuuden puute ja nuorten sosiaalinen pääoma. Teoksessa M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino.

Finlex – Lastensuojelulaki 2007. Hakupäivä 20.9.2010
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Finlex – Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983. Hakupäivä 11.11.2010
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830361>.

Finlex – Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 2011. Hakupäivä 12.3.2011 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Helander, R., & Mikkonen, A. 2002. Ikävä äitiä... Ilman huoltajaa tulleet pakolaislapset Suomessa. Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos. E 13:2002.

Kukkonen, Pertti. Heinäsalmikodin johtaja. Suullinen lähde, helmikuu 2011.

Kylmä, J., Vehviläinen-Julkunen, K. & Lähdevirta, J. 2003. Laadullinen terveystutkimus – mitä, miten ja miksi? Hakupäivä 11.3.2011 <http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo93495.pdf>. Duodecim terveyskirjasto.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede vol. 11 nro 1/99. Turku: Turun yliopisto, hoitotieteen laitos. Hoitotieteiden tutkimusseura.

Kyrönseppä, U. & Rautiainen, J-M. 1993. Lapsi laitoksessa. Porvoo: WSOY.

Lastensuojelun keskusliitto. 2004. Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit. Laituri-projekti. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen S. - Nikkonen M. (toim.): Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.

Maahanmuuttovirasto. 2010. Lehdistötiedote: Oleskelulupaa hakevien määrä kasvussa. Hakupäivä 14.3.2011 <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=4057>.

Metsämuuronen, J. 2000. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Viro: Jaabes OÜ. Võru.

Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 4. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mikkonen, A. 2001. Ilman huoltajaa Suomeen tulleiden pakolaisnuorten sosiaaliset verkostot, arki ja asuminen. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Sosiaalipsykologian laitos.

Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 2010. Sosiaalialan koulutusohjelma -osaamisprofiili. Hakupäivä 22.12.2010 <http://www.oamk.fi/opiskelijalle/rakenne/opinto-opas/koulutusohjelmat/?sivu=osaamisprofiili&opas=2010-2011&code=5007>.

Oulun yliopisto – Humanistinen tiedekunta. 2010. Tutkimuksen etiikka. Hakupäivä 22.9.2010 <http://www.oulu.fi/hutk/tutkimus/etiikka.html>.

Pakolaisneuvonta ry. 2011. Hakupäivä 18.4.2011
http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=66&lang=suo.

Parsons, A. 2010. Vähemmistövaltuutettu, nettijulkaisu. Selvitys lapsen edun toteutumisesta turvapaikanhakija- ja pakolaislapsia koskevissa päätöksissä. Hakupäivä 10.3.2011
[http://www.polamk.fi/intermin/vvt/home.nsf/files/VV%20lapsen%20etu%20%20-raportti_paino_verkkoversio/\\$file/VV%20lapsen%20etu%20%20-raportti_paino_verkkoversio.pdf](http://www.polamk.fi/intermin/vvt/home.nsf/files/VV%20lapsen%20etu%20%20-raportti_paino_verkkoversio/$file/VV%20lapsen%20etu%20%20-raportti_paino_verkkoversio.pdf).

Pohjanpää, K., Paananen, S., Nieminen, M. 2003. Maahanmuuttajien elinkeinot. Tilastokeskus. Elinolot: 2003:1.

Pösö, T. 2004. Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista. Stakes. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Raitakari, S. 2003. Nuorten tukiasuminen – paikka elämänhallinnan ja marginaalin rajalla. Omakoto – projektin taustaolettamukset, käytännöt ja asiakkuus. Nuorten ystävät ry:n raportteja 3/2003. Multiprint oy.

Sosiaaliportti. 2009. Lastensuojelun käsikirja. Sijaishuolto. Hakupäivä 11.1.2011
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/>.

Toivanen, E. 2011. AHAA! Avaimia monikulttuuriseen kohtaamiseen. Kotoutuminen ja kotouttaminen. Hakupäivä: 10.10.2011 <http://www.ahaa-avaimia.fi/neliapila/kjak.html>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosa-
keyhtiö Tammi.

Valtonen, K. 1999. Pakolaisten kotoutuminen Suomeen 1990-luvulla. Työhallinnon julkaisu. Hel-
sinki: Työministeriö.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Willberg, E. 2009. Laadullisen aineiston luotettavuus. Hakupäivä 12.3.2011
<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/laadullinen>. Jyväskylän yliopisto:
kasvatustieteiden laitos.

Väestöliitto – Ahaa! Avaimia monikulttuuriseen kohtaamiseen. Väestöliitto 2010. Hakupäivä
20.9.2010 <http://www.ahaa-avaimia.fi/neliapila/7.0.html#mk>.

LIITTEET

Liite 1. Opinnäytetyön yhteistyösopimus

Liite 2. Haastattelulupa

Liite 3. Haastattelun teemat ja apukysymykset

Liite 4. Aineiston luokittelutaulukot

OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS

Opiskelija	Etunimi	Niina Elisa Vanhasalmi Sari Tuulia Niemisalo	Sukunimi	
	Osoite		Sähköpostiosoite	
	Puhelinnumero		Koulutusohjelma	Sosiaalialan ko.
Toimeksi- antaja	Organisaation nimi	Heinäsaalmikoti		
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö	Pertti Kukkonen	Osoite	Mustasaarentie 7
	Puhelin		Sähköposti	pertti.kukkonen@autotehka.fi
Oulun seudun ammatti- korkeakoulu	Yksikön nimi	Sosiaali- ja terveysalan yksikkö		
	Ohjaava opettaja	Onkalo Päivi Heiskari Raija	Osoite	Professorintie 5 90220 OULU
	Puhelin		Sähköposti	
Opinnäytetyö	Aihe/työnimi	Maahanmuuttajanuorten kokemuksia Heinäsaalmikodissa saadusta tuesta ja ohjauksesta		
	Kehittämis-/tutkimustehtävän tavoite ja tulos	Tutkimuksellinen opinnäytetyö, kehittää lasten- kodin toimintaa.		
	Keskeiset menetelmät	Teemahaastattelu		
	Kustannusarvio ja kustannusten maksaja	Opiskelijat maksavat kustannukset itse		
	Toimeksiantaja maksaa opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle työn tekemisestä	☐ Kyllä	☒ Ei	
	Opinnäytetyölle on nimetty ohjaajaksi työelämän edustaja	☐ Kyllä	☒ Ei	
	Toimeksiantaja hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan	☒ Kyllä	☐ Ei	
	Opinnäytetyö valmis _____, 20____			
Tarkempi selvitys opinnäytetyösuunnitelmassa _____, 20____				

Sopimusehdot	<p>Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen.</p> <p>Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat julkiset tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta. Jos opinnäytetyön tekeminen edellyttää salassa pidettävien tietojen tarkastelemista, kirjoitetaan siitä erillinen salassapitosopimus.</p> <p>Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin Vaihtaan A, B, C, D tai E ja F tai G.</p> <p>A ☐ Käyttöoikeuden luovutus 1 Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluvat opinnäytetyön tekijälle.</p> <p>Tekijä myöntää tällä sopimuksella Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita, esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita. Toimeksiantajalla ei ole oikeutta muuttaa opinnäytetyötä ilman Tekijän lupaa. Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti.</p> <p>Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa _____ 20 _____ saakka.</p> <p>B ☐ Käyttöoikeuden luovutus 2 Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluvat opinnäytetyön tekijälle.</p> <p>Kaikki opinnäytetyön valmistamisen yhteydessä syntyvä aineisto on Tekijän omaisuutta. Tekijä luovuttaa Toimeksiantajalle opinnäytetyön tulosten ja muun aineiston käyttöoikeudet sen jälkeen kun työ on valmis ja kun tuotannon toteuttamisessa käytettyjen laitteiden sekä muiden hankintojen kustannukset on maksettu Oamkille.</p> <p>Opinnäytetyön kopiointi- ja muunteluoikeudet siirtyvät Toimeksiantajalle ellei toisin sovi. Mahdollisista käyttöoikeuden laajennuksista ja siitä maksettavasta korvauksesta sovitaan sopijapuolten kesken erikseen.</p> <p>Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa _____ 20 _____ saakka.</p> <p>C ☐ Tekijänoikeudet luovutetaan kokonaan toimeksiantajalle 1 Tekijä luovuttaa Toimeksiantajalle kaikki opinnäytetyöhön ja sen tuloksiin liittyvät taloudelliset tekijänoikeudet. Toimeksiantajalla on oikeus luovuttaa tämän sopimuksen mukaiset oikeudet edelleen kolmannelle osapuolelle Tekijää kuulematta ja tehdä levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset.</p> <p>Oikeuksiensiroon sisältyy, mutta ei rajoitu, kaikki oikeudet muuntaa, välittää, esittää julkisesti ja levittää tallennetta, siirtää se toiselle medialle ja valmistaa kopioita (myös otteita) esittämistä, myyntiä, vuokraamista tai muuta levittämistä varten hyödyntämällä sähköistä, analogista- tai digitaaliteknologiaa, cd- ja dvd-formaatteja, multimediaa, printtimediaa, tietoverkkoja ja videovuokraus-järjestelmiä ja muita vastaavia teknologisia ratkaisuja jakelutavasta riippumatta.</p> <p>Tekijä vakuuttaa, että hänellä on oikeus luovuttaa kaikki edellä mainitut oikeudet, ja että kyseiset oikeudet eivät Tekijän parhaan tiedon mukaan loukkaa kolmansien osapuolten oikeuksia.</p> <p>Toimeksiantaja luovuttaa Oamkille oikeudet arkistoida opinnäytetyö sekä käyttää sitä opetusmateriaalina, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa.</p> <p>D ☐ Tekijänoikeudet luovutetaan kokonaan toimeksiantajalle 2 Tekijä luovuttaa Toimeksiantajalle kaikki opinnäytetyöhön liittyvät taloudelliset tekijänoikeudet. Toimeksiantajalla on oikeus luovuttaa tämän sopimuksen mukaiset oikeudet edelleen kolmannelle osapuolelle Tekijää kuulematta ja tehdä levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset.</p> <p>Tilaaaja luovuttaa Oamkille oikeudet arkistoida valmis teos sekä käyttää sitä opetusmateriaalina, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa.</p> <p>E ☒ Tekijänoikeuksista sovitaan erikseen Tekijä ja Toimeksiantaja ovat sopineet opinnäytetyön ja sen tulosten tekijänoikeuksista luovuttamisesta seuraavaa:</p> <p><i>Tekijä toimittaa toimeksiantajalle yhden kirjallisen kappaleen opinnäytetyöstä</i></p> <p>Korvaukset</p> <p>F ☐ Korvauksena tehdystä työstä sekä tekijänoikeuksien luovuttamisesta Toimeksiantaja maksaa Tekijälle _____ € korvauksen hänen tililleen _____ 20 _____ mennessä. Toimeksiantaja huolehtii lakisääteisistä henkilöstökuluista.</p> <p>G ☒ Tekijä-tuottajalle ei makseta korvauksia tehdystä työstä eikä tekijänoikeuksien luovuttamisesta.</p> <p>Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyö raportoidaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto Theseukseen (http://www.theseus.fi) tai Oulun seudun ammattikorkeakoulun Intraan. Osapuolet päättävät raportointitavan opinnäytetyön valmistuttua.</p> <p>Opiskelija, toimeksiantaja ja opinnäytetyön ohjaaja sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.</p> <p>Opinnäytetyön kustannukset Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.</p>
---------------------	--

Allekirjoitukset	Olemme yhteisesti sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta yllä esitetyllä tavalla	
	Päivämäärä 5 5 20 11	Opiskelijan allekirjoitus <i>Ei...</i>
	Päivämäärä 6 5 20 11	Toimeksiantajan allekirjoitus <i>Pertti K...</i> PERTTI KUUKKONEN
Päivämäärä 5 5 20 11	Ohjaavan opettajan allekirjoitus <i>Heikkinen YTL Lehtonen</i> Heikkinen YTL Lehtonen	

Niemisalo Suvi

Vanhasalmi Elisa

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

HAASTATTELULUPA

Opinnäytetyö

Opinnäytetyössä tutkimme maahanmuuttajanuorten kokemuksia Heinäsalmikodissa saadusta tu-
esta ja ohjauksesta. Tutkimusta varten haastattelemme Heinäsalmikodissa olleita maahanmuut-
tajanuoria. Haastateltavien nimet eivät tule julki missään vaiheessa tutkimusta. Haastattelut nau-
hoitetaan ja nauhat hävitetään kun tutkimus on valmis.

Suostun haastateltavaksi tutkimukseen aiheesta maahanmuuttajanuorten kokemuksia Heinäsal-
mikodissa saadusta ohjauksesta ja tuesta:

Haastateltavan allekirjoitus

Päivämäärä ja paikkakunta

Alaikäisen haastateltavan huoltajan tai edustajan allekirjoitus

Päivämäärä ja paikkakunta

Haastattelun teemat ja apukysymykset

Teemat:

1. Sijoitusvaiheen tuki

- Millaista tukea sait henkilökunnalta kun tulit lastenkotiin asumaan?
- Millä tavoin sinua perehdytettiin ja tutustutettiin lastenkodin sääntöihin, tiloihin, henkilökuntaan ja muihin nuoriin?
 - o esimerkkejä tilanteista?
- Kuvaile ohjaajien sinun perehdyttämiseesi käyttämää aikaa?
 - o perehdytettiinkö sinua mielestäsi tarpeeksi vai olisitko tarvinnut johonkin enemmän apua, ja jos, niin mihin?
 - o kuka perehdytti mihinkin? omaohjaaja? muut nuoret?
- Millaista tukea olisit vielä kaivannut enemmän kun tulit lastenkotiin?
 - o millaisissa tilanteissa?
 - o keneltä?

2. Tuki ja ohjaus lastenkodissa

- **Yhteisöllisyys**
- Millä tavoin pystyit vaikuttamaan itseäsi koskeviin asioihin lastenkodissa?
 - o millaisissa tilanteissa?
 - o oliko vaikuttaminen ja osallistuminen vaikeaa/helppoa?
 - o esimerkiksi vapaa-ajan menot, säännöt yms.
- Millä tavoin ystäväystyit lastenkodin muiden nuorten kanssa?
 - o oliko tutustuminen helppoa/vaikeaa?
 - o missä tilanteissa muihin tutustuminen alkoi?
 - o miten ohjaajat tukivat ryhmään liittymisessä?
 - o koetko luoneesi pysyviä ystävyysuhteita muiden lastenkodin nuorten kanssa?
-

- Millaisia arkielämässä tarvittavia taitoja opit lastenkodissa? (siivous, ruuanlaitto, asioiden hoito?)
 - o kuka opetti ja tuki?
 - o millaisissa tilanteissa?
 - o mitkä asiat oli helppo/vaikea oppia?
 - o minkä asioiden opettelussa olisit kaivannut enemmän tukea?

- **Yksilökohtainen tuki**
- Miten koit sen että sinulla oli omaohjaajat?
- Minkälaista tukea ja apua sait omaohjaajilta?
 - o missä tilanteissa?
 - o kuinka usein?
 - o esimerkkejä
 - o millä tavoin aikuisten läsnäolosta oli sinulle mielestäsi hyötyä?
- Miten omaa kulttuuriasi kunnioitettiin lastenkodissa?
 - o miten sinua tuettiin oman kulttuurisi vaalimisessa?
 - kuka?
 - o millaisia ristiriitatilanteita Suomen kulttuurin ja kotimaan kulttuurin välillä?
 - miten ne ilmenivät lastenkodissa?
- Oliko lastenkodissa hyvä ja turvallista olla?
 - o millä tavoin turvallisuus/turvattomuus ilmeni?
 - o miten ohjaajat tukivat turvallisuuden tunteen luomisessa?

- **Toiminnallisuuteen liittyvä tuki**
- Minkälaista tukea ja apua sait ohjaajilta koulunkäyntiin?
 - o millaista tukea olisit vielä kaivannut?
 - o kuka auttoi kouluun/töihin hakeutumisessa?
 - o millaisissa tilanteissa?

- Millaisia harrastuksia sinulla oli lastenkodissa ollessasi?
 - o miten sinua tuettiin harrastamaan?
 - o kuka tuki harrastuksissa?

3. Itsenäistymiseen tukeminen

- Minkälaista tukea sait ohjaajilta, kun olit muuttamassa omaan asuntoon lastenkodista?
 - o missä tilanteissa?
 - o oliko ohjaajilla tarpeeksi aikaa itsenäistymisen tukemisessa?
 - o miten ohjaajat auttoivat esimerkiksi asunnon hankkimisessa?
- Millaista tukea olisit vielä kaivannut?

AINEISTON LUOKITTELUTAULUKOT

5.1 Sijoitusvaiheen tuki

Kokemuksia sijoitusvaiheen tuesta

- Kokemukset perehdytyksestä
- Kokemukset vertaisryhmästä
- Omaohjaajien merkitys

5.2 Tuki ja ohjaus lastenkodissa

Kokemuksia tuesta ja ohjauksesta itsensä toteuttamiseen lastenkodissa

- Oman kulttuurin vaaliminen
- Kokemukset vaikutusmahdollisuuksista

Aikuisten läsnäolon merkitys

- Turvallisuus
- Kokemukset aikuisten läsnäolosta
- Omaohjaajien merkitys

Kokemuksia vapaa-ajan vieton tuesta ja ohjauksesta

- Kaverisuhteet
- Harrastukset

Tuen tarve arjessa

- Kokemuksia tuen tarpeesta ja saadusta tuesta

5.3 Itsenäistymiseen tukeminen

Kokemuksia itsenäistymisvaiheen tuesta

- Kokemuksia itsenäistymisestä
- Ohjaajilta saatu apu itsenäistymisvaiheessa

5.4 Maahanmuuttajanuorten kehittämis ehdotuksia Heinäsalmikodissa saamaansa tukeen ja ohjaukseen